

Megjelenik a politikai, tudományos és művészeti Lap minden héten kétszer: Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül, Hirdője közöl minden hirdelményt, egy negyed-szelet sorától három krajczárért pengő pénzben.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intézethez bérmentesen küldeni közléseiket.

VILÁG

Előfizetni helyben a szerkesztő-hivatalban (Uri-utca 450 sz. alatt, 1ső emeletben), félévre postán 6, külföldben 5 ezüst forinttal; az országban minden — azon kívül csak a bécsi es. kir. fő-postahivatalnál Bécsben.

Minden közlés „a Világ szerkesztő-hivatalának” czim alatt kéretik beküldetni.

Tartalom.

Magyarország és Erdély. Névmagyarosítás. Halál-
zások. — Gróf Széchenyi István a magy. akadémia körül. Fiumei ki-
költő. Fővárosi hírek. Egyesületi és intézeti közlések (Magy. Gazd.
egyes. tartandó közgyűlése. A vakok pesti intézete pénztárába gyűlt
kegyes adományok. Kérelem a nyilvános énekiskola gyámolóihoz.)
Megyei tudósítások; Nőgrádból (előterjesztés). Ungból.
Temesből. Nyitraból. — Vidéki közlések. (Lugosi levél: Temes-
sive pusztításról. Zalaegerszegi levél: adalék a mérgezési történet-
hez: időjárás. — Baracska levél: iskolaiügy.) — Kisdodovó intézet
Fiumében. — Felvilágosító észrevételek a P. Hirlap 204dik számá-
ban foglalt szegedi primitív tudósításra. Az ilir hirlap előfizetési-
hirdetménye 's a zágrábi német újság. — Hirlapi kalászkok.

Külföldi krónika. Oroszország (Egy orosz tudós
levele Reguly magyar hazánkfőnök.) Spanyolország (A béke je-
lenségei és munkássága.) Franciaország (Algiri győzelmek 's
egy kis oldalpillantás. — Titkos tanács. Czukorkérdés.) — Szerbia. —
Északamerika (Részletek Tyler üzenetéről.) Vegye: közlések.

Tárca. Körösi Csoma Sándor és Reguly Antal, őseik ere-
deti lakhelyét kutató magyarok. — A székely nemzet rövid ismer-
tetése. (Vége.) — Napraforgók. Hibaigazítás.
Hivatalos és magán hirdetések.

Magyarország és Erdély.

Őcs. 's apost. kir. Főlsége Preiszgauer Károly jászberényi
gyógyszerésznek, nevét Aráyra változtathatni, legkegyelmeseb-
ben megengedni méltóztatott.

Egerben folyó hó 5 's óka közti éjjel végző fűtést. Frim
János czimzetes prépost és egeri érkanonok, rövid betegeskedés
után 61. évre terjedt munkás érdeműs életét. Világos fő,
nemes szív, egyenes lélek, szilárd akarat jellemzők az idvozított
általában. Nemes lelkiéletét hirdeti végrendelete is, melyben gazd-
dag hagyományának nagyobb részét, jótékony intézetekre, 's egyéb
szent célokra áldozta. Áldás és béke hamvaira! —

Szentkeresztlen, jan. 3kán éjjeli 11³⁴ órakor halt meg mtgós
Belanszky József beszercebányai megyés püspök élte 73d., 's
püspöki méltósága 19d. évében. Az élemlit tisztes főpap elhunytát
a jótéteményiben osztott számtalanok keseregik. Béke poraira!
F. hó ókán élte 29d. évében halt-meg tisz. Moró Imre, az
ajtatos rend egyik tagja, pesti gymnasiumbeli oktató.

Mult évi dec. 31kén halt meg Terzy Ferencz, fiumei patricius
tanácsos és város tanácsi jegyző életének 70d. évében.

Pest, januar 14. 1843.

† Gróf Széchenyi István a magyar akadémia körül.

Azon beszéd, melyet a nemes gróf mult évi
nov. 27én a magyar tudós társaság nagy-ülésében el-
szavalt, a közelebb lefolyt fél év legjelentősb esemé-
nyei közé sorozható; mert nemcsak a szónokló gróf
nagy tekintete, de a beszéd remek alkotása 's a
megpendített kérdések fontossága által is; ez olly
példálat hatást eszközte, minő hogy bármely más
beszéd következtében mutatkozott volna eddigelé
honunkban, közelebb történetünkben nem emlékezünk;
melly hatás nem szorítkozván azon keskeny körre,
mellyben a beszéd mondatott, de sebes villámként
átfutván e hon minden részeit, 's felébresztvén kül-
lön érdekek szülte különböző érzelmeke nagy seregét,
úgy mint reményt vagy félelmet, elbizottságot vagy
csüggedést, magasztalást vagy gyanúsítgatást 'sat.:
mi részünkről hivatásunkat vélnők feledni, ha e be-
széd iránt, mely már nyomtatásban fekszik előttünk,
véleményünket minden tartózkodás nélkül elnem mon-
danók. —

A VILÁG TÁRCZÁJA.

Körösi Csoma és Reguly Antal: Őseik eredeti lakhelyét kutató magyarok. *)

Ki valamit hallott arról, mikint Körösi Csoma, élte-
nek több éveit a legnagyobb szükség közt áldozta fel a végett,
hogy a tibeti nyelvet nyelvtudomány- 's szókönyv-kidol-
gozás által a mivel Európának érthetővé tegye, — az bizo-
nyosan róla Hügel ur ügyes tollából a nyilvános lapokban
közölt életrajzi tudósításokat élénk részvéttel olvasá, 's ama
férfiu szilárd kitartásától csudálatát nem tagadhatá meg,
kinek minden lépését vég-leheleteig azon ohajtás vezérlé,
hogy nemzetének ősi lakhelyét feltalálja.

Ez érdeke nálunk különösen nagy lehet, minthogy vá-
rosunkban több mint egy óta szinte egy magyar tar-
tozkodik, ki hasonlóan nemzetének ősei, 's azok őslakjai
után vizsgálódik, 's e vándorlásra évek óta készül, de szil-
lárabb alaphól, jelesen a magyar nyelvnek a finn nyelv-
törzsszel régóta elismert hasonlatosságából — indulva ki,
's általános nyelv-ismeret, 's a hajdanok egyes történet-
irajti utmutatási által vezéreltetve. E fiatal férfi Reguly
Antal a sz. pétervári nyelvvizsgálók közt eléggé ismer-
tetes: de Europa egyéb részeiben — saját hazáját kivéve —

*) Baer orosz statustanácsos és akadémiai tagnak ezen, a szent-
pétervári hivatalos lapból kiöltött lenyomatott érdekes tudósítását
hazánk egy nagy tekintetű férfiu volt szives veólnök közölni, kinek
ezennel őszinte köszönetünket nyilvánítjuk. Szerk.

Ezt cselekvőleg mellőzzük mi is, mint ezt a Pesti
Hirlap 209ik számu vezércikkének tiszt. írójá tevő,
azon kérdést: vajjon nem sértett-e meg e beszéd
által az akademiának azon alapszabálya, mely a
politikát az intézet működésének köréből igen ezé-
szerűleg kizárja? — de mellőzzük csak a multa
nézve; 's pedig ezt is a szónoklat ritka érdekessé-
gén kívül főleg csak azért, mert elmondottat már; —
azonban senki nekünk rosz néven nem veheti, ha
a társaság, 's közvetve a hon érdekében jövőre
a kérdéses alapszabály pontos, és kivételnélküli meg-
tartását ohajtuk. *)

Tudja a nemes gróf jobban mint mi, hogy olly
időszakban élünk, melyben a politika nemcsak hig-
gadt férfiaknak terhes, 's minden előkészület, 's
a legnagyobb lelkiismeretesség mellett is kétes
eredményű foglalatosságuk, de a gyermeki sar-
rut még alig leöltött gyermekecskének veszélyes
multságuk is; — tudja, hogy ennek tere nemcsak
az országgyűlési, kormányzati és törvényhatósági
teremek, de befúrja magát a magas paloták
csarnokiba 's pipereszobáiba is épen úgy, mint a sze-
gény kunyhók szűk körébe; tudja általában, hogy a
magyarnál második természetű váltmar uton utfé-
len politikálni, — 's bizonyosan nem egyszer látta
már 's pedig, nem kételkedünk, elszomorodott szívvel:
hogy ifjaink politikai szerep után ásitoznak, mielőtt
tanultak volna; — hogy asszonyaink nem ritkán
magas hivatásukat feledve politikai pártokat képvisel-
senek, 's hogy szegényebb sorosaink foglalatossá-
gait elhanyagolva gyakran személyességök lealaos-
nyításával, 's lelkök vásárba-bocsátásával jelennek
meg ott, hol törvény szerint helyök van ugyan, de
kiket a szerény öntudat visszatartóztatna
olly tárgybai avatkozástul, mihez nem értenek; lát-
hatta végre: hogy a politika, ha ezélt 's irányt vesz,
képes a legerősb barátsági 's leggyengédebb családi
viszonyokat is felbontani; — 's épen mivel ezek így
vannak, 's részben legalább nem helyesen vannak,
ohajtanók mi, hogy találkozzanak honunkban me-
dék helyek, hol a politika egészen számkiűzött le-
gyen, mint mi ezt más alkalommal egyesületünk
érdekeiben kijelentők; — és ismét legyenek olly he-
lyek, melyek közé mi kitűnőleg a magyar tudós tár-
saságot sorozzuk, hol köröntúli tévedések 's politikai
kicsapongások ne szemléltessenek; mert igaza van
a nemes grófnak, midőn szavakat mondja: „Valamint
káros, sőt némi esetekben valódi átok, ha társa-
sági és emberi viszonyinkban összekevertetnek a

*) Kérjük magunkat félre nem értetni. Vaanak tudományok, p. o.
a történeti 's jogászati szakbeliek, melyekben a politikai el-
mélkedéseket egészen kirekeszteni teljes lehetetlen; ezeket, ha
a kiszabott körön túl nem terjeszkednek, a mint a kérdéses
alapszabály ki nem rekeszti, úgy kirekeszteni mi sem kívánjuk.
— Egyedül politikai vitályok, melyek pártokat képezhetnének,
's mik által a társasági közszellem politikai pártszel-
lemmé alakulhatna, az, mit mi nem helyeslünk. Erre kérjük
előadásunkat alkalmaztatni. A.

szerpek, szintűgy burjánozhatik csak rosz sőt ve-
szély olly intézetekből, melyek irányaiukból es-
nek 's ezéjjaikat vesztik“ — és ismét „egyedül sa-
ját határaik közt szorosán mozgó intézvények érhe-
tik el teljes virágzásukat,“ 's ha ezeken felül igaz,
mit nem rég helyeselve olvasánk, — hogy a tuda-
mányok istennője féltékeny, féltékenysége nek veszé-
lyesebb tárgyát mi nem ismerjük, mint a politikát, mely
mindent, mit körébe húz, nagy részben elnyel, sőt
mindent, mi köréhez csak kelletinél inkább közelit,
tengő növénynyé törpít. —

És mivel ohajtásunk, 's hiszszük, minden buzgó
honfinak ohajtása az: hogy a tudós társaság ne ke-
verjen szerepeket öszve, 's irányából ne essék; —
ezélt ne téveszszen, 's teljes virágzását elérje, ezélt
e figyelmeztetésünk. — Mindenben legnehezebb az
első lépés; de ha ez meg van téve, akaratlanul is
következik a többi; utánzóttól pedig annyival inkább
tarthatni, mennél nagyobb tekintetű azon férfiu, ki
példájával előmegyen. — Illy körülmények között el-
mulaszthatanná válik azon kötelesség, melyet jelen
figyelmeztetésünk által teljesítve lenni vélnők.

'S csakugyan kérjük a nemes gróft: vajjon
szeretné-e, ha politikai pártszellem harapoznék azon
társaságba, melynek legtelkesb alapítóinak egyike ő
volt? — és ismét, vajjon nem tartana-e attól: hogy
gyakrabbi politikai szónoklatok felhivandják okve-
tellenül a rosz lelket? mely névvel méltán illethető
a politika, ha körén túlhág, és ezélt 's irányt té-
veszt? — 'S ha a nemes gróf e kérdésinkre nem fele-
lend is, már magának akadémiai beszédének neme-
csak ügyvédileg felfogott egyes szavai, de ennek
öszves szelleme is kezeskedik aziránt: hogy e tes-
tületben támadható politikai pártszellemet nemcsak
nem szeretné, de ezt nyiltan kárhoztatja is. — 'S ha
beszédének alkalmá és helye az ellenkezőt látsza-
nék is mutatni, mi hajlandók vagyunk e cselekvést
azon körülménynek tulajdonítani: hogy a legfonto-
sabb kérdések megvitatására rendkívüli alkalmat
vala szándoka használni, azon rendkívüli
hatás eszközlése miatt, melyet ezéba venni szük-
ségesnek látott, 's mit helyesen kiszámítva olly nagy
mértékben el is ért. — 'S ha ezeknél, 's más a nemes
gróf által leginkább tudható okoknál fogva a kitű-
zött szent cél mentheti is, noha teljesen nem igaz-
zolhatja a rendkívüli, vagy minden himezés nélkül
legyen mondva rendenkívüli fellépést, bennük
ket még sem menthet fel bármely körülmény azon
örkődő ügyelemtől, melyel a m. t. társaság műkö-
déseit kísérik, épen úgy, mint honunk bármely
egyesületét; — mert noha mindezek egyeseknek ala-
pítványai: mégis ezeknek hazafiu áldozatát által a
nemzet tulajdonává váltanak, — mely jogot ad min-
denkinek örökösére. — Egyébkint miután a multat
semmi hatalom nem képes megváltoztatni, ismételve
kérjük jelen előterjesztésünket a jövőre alkalmaztatni.

ismeretlen. Mielőtt azonban erről szólanánk, Hügel urnak
Körösi Csomáról közölt életrajzi vázlatából kiemeljük az
utjának indítóokáról szóló következő helyet, melyet hirlap-
punk f. évi 188d. száma nem közölt, de mely a közha-
za e két flának közös ezéjját tanusítja.

Körösi Csoma utazásának indító okául szolgált, mi-
kint tudva van, a magyarok eredeti hazáját felkeresni, 's
ezt ő a nyelv-rokonság által reménylé fölfedezhetni. A tib-
eti nyelv néhány szavai, melyek a magyarral hason-
hangnak, 's mindenesetre egy eredetűek, okozák, hogy Azzian
keresztüli utjában Tibet határainál mulata. Utolsó utjában
szinte ezt tüze ki ezélt, 's reménylé, hogy Lhassa éjszaki
részén élte nek ezéjját, a magyarok eredeti hazáját, feltalál-
ja. Lelke minden tehetőségét e célra irányzá, 's Campbell
urrali utolsó beszélgetésében is e tárgybani nézetét fejte-
geté. Kérdést tön neki: vajjon Campbell urnak a Limbu
népről írott értekezésében előforduló „Hung“, melynek köz-
tük egy külön törzs nevezetük, szolgált-e okul Indiákon
valami vizsgálatra az iránt, hogy a hungok a hunnoknak
nem törzs-rokonok-e? Megjegyzé, hogy e két név hason-
hangzata igen csudálatos; hogy azonban a Campbell ur
hungjai csekély jelentőségű népecske a föld egyik szegle-
tében (Butánban), midőn ama népek, melyek a mostani
magyaroknak Azzsiából Európába költözött ősei voltak, nagy
nemzetet képezének. Campbell ur válaszóla, hogy a Lim-
bu-hungok eredeti hazája kétségkívül a Hímaláyától éjszak-
ra fekszik, és minthogy Körösi Csoma azt hiszi: mikint
a hunnok is nygan onnan eredtek, nem lehetlen, hogy
a butani hungok ugyanazon nemzet maradéki legyenek. —

Körösi Csoma azt felelé: meglehet, de ő nem hiszi azt, 's
aztán, mintegy jobbnak tartva távolban keresni azt, mit
talán közelben találhatott volna fel, önvéleményének —
minél fogva az ő meggyőződése szerint a hunnok hazá-
jokat elhagyták, 's azt Középásziától illy messze keleten
keresendőnek véli, — szelleműs 's egyszersmind rendki-
vüli taglásába mélyede. Elmondá meggyőződését, hogy
hoszu 's fáradalmas vizsgálódásai ezéjját a Dschugur nép
feltalálásában érendi el, melyet a Lhassa-tól keletre és
éjszakra fekvő földön, jelesen pedig Kam tartományában,
's a tulajdonképeni China nyugoti határainál hiszen lakoz-
ni, ide jutását reménylé még élte nek, 's meg vala győ-
ződve, hogy ott ama törzsfajokra rátalálánd, melyeket ed-
dig hasztalan keresett. Reményét szinte a nyelv-rokonságra
alapítá; azt mondá t. i. hogy a szláv, kelta, erdélyi száv,
's német nyelvekben a Hungar, Ungarrá és Yungarrá fa-
jult, továbbá az arab, török és persa munkákban olly kö-
zépászi németről találtak említés, melynek erkölése 's
szokásai sokat hasonlítanak azon néphez, mely keletről
Magyarországba jött. E nép azon nyelveken Ugur, Wugur
és Jugurnak nevezetük, 's élte nek tisztában van, hogy azon
munkák a jugurok hazájára, oda utasítanak, hol ő azt
most keresi. Campbell ur megjegyzi, hogy okoskodását
még más alapokra is helyezé, de a melyek élte nek csekély
értékűeknek látszanak 's Campbell ur emlékezetéből is el-
enyésztek. Ugy látszik, kétségkívüli, hogy Körösi Csoma
e beszélgetésnél közelgő halálát előérzé, mert bizonyo-
san ismerősi köztül senkinek fog emlékezni, hogy nézete-
ket fejtegetett volna, melyek, tettei 's vállalatának alapokai

— 'S ennyit a beszéd helye iránt. Ennek tartalmát illetőleg mi ezt a következő kérdésekben véljük öszpontosíthatni; e l ő s z ő r, milyeny a m. t. társaság hivatása? — És e, de csak e kérdés forog „a magyar akadémia körül.“ Másodsor, mely ut követendő e z ő l s z e r ű l e g a magyar nyelv terjesztésével (nem ugyan egyedül a m. t. társaság, de az őszves nemzet által is), hogy a honunkban is mutatkozó ilir és panszlav mozgalmak megszűnjenek; általában pedig mikép lépünk fel, hogy minden idegen ajku iránt igazságosak legyünk? — Harmadsor, mennyiben hibás egy bizonyosnemű, 's eléggé ismértes politikai pártnak működése? — És e két utolsó kérdés már a magyar akadémián kívül fekszik; — mind a három azonban olly nagy fontosságú, hogy feloldásukat megkísérteni szükségesnek látjuk, mit részletesen teljesítendünk is. A.

A fiumei kikötő.

Mai számunkkal van szerencsénk t. olvasóinknak a fiumei kikötő rajzát bemutatni, a mint az a halászgát körüli munkák haladását ábrázolja. Tesszük ezt addigis illy részletben, míg majd egyik szakértő barátunk ígérteit teljesíteni sziveskedvén, az egész *quarnero* öbölnek — nevezzük ma már *fiumeinak*! — rajzát lesz alkalmunk bemutatni, mellyből aztán tökéletes átpillantást 's helyismeretet szerezhet magának minden lelkes magyar, ki itt hiszi idejét annak, hogy e kissé félre, de igen is jó helyen eső részére honunknak már több figyelmet fordítson a nemzet, mint fordíta ekkorig.

Egy biztos és téres kikötő szükségét olly fokvárosban, mely az anyaországéhoz viszonyinál fogva egykor kitűnő szerep vihetésére látszik hivatva lenni a kereskedő-világban, senki sem tagadhatja. Fiuménkre nézve e szükség eléggé ki van emelve *Császár Ferenc*nek — „A fiumei kikötő“ című munkájában, mellyre t. olvasóinkat e tárgy körüli bővebb ismeret-merítés végett utasítani bátrak vagyunk. A nemzet szinte érezni látszik e szükségét, midőn a fiumei kapitánytanács körlevelét a vasut és kikötő tárgyában egész lelkesedéssel tárgyalja. Valóban, e kettő elváhatlanul áll egymással összekötve: mert mit ér a vaspálya, ha Fiumébe szállítandó áruink szétvitelére nincs elégséges hajó, elidegenítvén azokat a veszély, melly őket partvizeni állomásozás közben töréssel fenyegeti? és mit ér endne a nagy-szerű kikötő, 's mit az örömet jövedő hajók egész serege, ha szállítási nehézségek és lassúság miatt nem leend áru, mellyet fölterhelhessenek? — Szükséges tehát mindkettő; 's bár lehetne mindkettőt egyszerre létesítenünk! Azon esetre mégis, ha ez lehellen volna — mit mi ugyan csupán pénzhiány miatt tarthatunk annak — 's az előbbiről volna szó a kettő között, mi a kikötő építésére szavaznánk: mert arra a gyéribben jövő hajóknak is szükségök van: nehogy az újabb időkben történt hajótörések által Fiume még rosszabb hírbe jöven, külsőszági hajósok tőle teljesen elidegenüljenek!

E szükség érzetében keletkezett kétségkívül a mult évi febr. 1én kiadott k. k. parancs, melly a fiumei kikötő építésére összesen 117, 199 f. 4³/₄ kr pengőt rendel fordíttatni; hogy addig is, míg országos

erővel nagyobb-szerű, nemzethez illő kikötő épülhetne, a fiumarai csatorna az érkező hajók állomásozás és terhelés-közbeni bátorságára alkalmatossá létesse. *)

A fiumei lakosság azonban, még mielőtt e k. k. rendelet keletkezne, más tervet készített a kikötő-hez, 's ennek építését nemsokára meg is kezdte: tavalyi ápril. 19d, mint urunk 's királyunk születés-napján ültetvén le az e kikötői munkák megkezdéséül az első czölöp. — Érinti e két terv iránti meghasonlást a fenérdekel munk t. cz. szerzője; 's mi most e két terv rövid vázlatát fogjuk itt megkísérteni.

A rajzon is látható Fiumára folyó mindkét partját már korábbi évek óta derék kögát díszíti, melly keletről még ő elija Ürményi Ferenc kormányzó-sága alatt a g. pontig vitetett a tengerbe. A Fiumára vizét lecsatornázni, medrét egész a zárgátig (melly a rajzunkon látható folyammedernek itt ki nem tett északabb részén épülne) kitészítvén, nagyobb hajók elfogadhatására is alkalmassá tenni — ez a terv, mellynek kivitelére a kir. kegy a fenérített jelentőséges pénzüsszeget rendelé, 's mellynek, ha a körülmények kívánák, a g. pontig, sőt még tovább leendő kiépítését is magának fentartotta.

A város előtti parton a halászgátnak b. c. x. pontok szerinti kiépítését, 's így egy tágasb, 's mindjárt kezdetben több kényelemmel kinálkozó kikötőnek létesítését tervezé a kapitánytanács, mikint ez, a *Császár F.* ur idézett munkájához csatolt rajzon az A, B, C, D és E pontokon át egész az örtonyig, szemlélhető.

E két terv egyesítését ábrázolja a rajz, mellyet jelenen t. olvasóinknak átadunk; 's pedig ábrázolja ollyformán, hogy a halászgát b. c. szárnya — mellyben t. levelezőnk f. jan. 1rőli tudósítása szerint jövő ápril végeig a követés (Steinwurf) elkészülhetend — rakodó helyül, 's egyszersmind egyik védfalul szolgálandó nyugatról a kikötőnek, melly a d. c. f. pontokon keresztül a g. pontig kiépítve, a mondott, és az a. a. pontok közt, valódi nagyszerűséggel 's nemzeti díszszel készíthetnének.

Kétséget sem szenved, hogy ezen eszme nagy-szerű; 's azt azon fölötté méltánylandó körülmények is ajánlják, hogy így a kikötő, külgátja tovább vitetvén a tengerbe, mélyebb vizet nyerne; a kétfelé költés már most is egyesíthetnének, 's a tágos ürményi-téren elég hely lenne az építendő raktáraknak, mi pedig a halászgát melletti kikötőnél teljesen lehetetlen van a partnak városzhozi közelsége miatt, és kilátás sincs, hogy e czélból ott hely nyerethetnének.

Mi tehát teljes helyeslésünket adván e két terv egyesítéséhez, egy kis megjegyzést bátorodunk csak tenni: vajjon a d. kanyarulat helyett, nem volna-e tanácsosb a h. szöveget készíteni? — Szerény kérdésünk alapja imez: a keletdéli szög (scirocco) egész dühével rohan a g. d. c. kanyarvonálnak; a hullámok ereje megtörésére tehát mi helyesnek tartanók a h. szög élet, mellyen megoszolva a habtorlatok, szét-siklanának a g. és c. pontok felé; midőn ellenben a g. d. c. kanyarulat azoknak egész dühét volna kénytelen felfogni, 's alig fogna azzal tartósban da-

*) Lásd Világ 1842d. 22. számát.

csolhatni mind a mellett is, hogy tán — mint szokás — hatalmas szikladarabok fognának mintegy előbástyázatul, megóvására tengerbe hányatni?

Azon édes reményben, hogy a nemzet folyvást figyelmével kísérendi e szép jövő csiráit rejtő munkálatokat: kedves köteletségünknek fogjuk tekinteni t. olvasóinkat azok menetéről koronkint értesíteni. ✂

Fővárosi hírek.

✂ Pest, januar 14. 1843. Hajóhidunk, ezen korhadt egyesítő kapocs, eltűnt a két testvér város közti Dunáról; de a több napi lágy idő ismét minden jezt felolvasztott, utczáink 's utaink az esőzés miatt sárosak; a ködös lég most különösen igen kártékony befolyást kezd gyakorolni az egészségre. —

— Közöljük rendjegyüket a sz. kir. Pest-városi redout-termekben a Terézia-külvárosi kisdudovó-intézetek javára, vasárnap jan. 15kén tartandó rendkívüli-nagy, 's a nemzeti-, szab. kir. Buda-és Pest-városi színházak mindkét nembeli t. cz. tagjai, nemkülönb Wolff ur műlovarszine mindkét nembeli lovgaművészei, 's több buzgó műkedvelő által előadandó magyar történeti „Hunyadi Mátyás magyar király hazakerzése Csehországból 1458ban“ című fényes ünnepélyes D i s z m e n e t 's az azt követő különféle és a fenérített színházak összes balletszemélyzete 's Veszter Sándor, és Dobozy Károly urak, Londonba utazó néptáncz zenetársasága által előadandó nemzeti és allegorizáló táncokkal különösen érdekesített A l a r c z o s T á n c z v i g a l o m részleteinek. Bevezetés: Magyar induló Morellytól. 1) Hangszegyesületi keringő Strauss-tól. 2) Égaljváltozás; keringő Morellytól. 3) Négyes „Ines de Castro“ motívumai után Morellytól. 4) Táncmester, keringő Strauss-tól. 5) Magyar körtáncz Travnyiktól. — Utána: „Hunyadi Mátyás magyar király hazakerzése Csehországból“ Díszmenet, a fenérített színházak összes személyzete által következő renndel előadva, u. m. I. „Heroldok“. II. Mindkét nembeli magyar pástornép' pástori zenével. III. „Oláh parasztnép' mindkét nemből. IV. Mindkét nembeli horvát népség'. V. „Magyar népség' mindkét nemből, magyar népzenevel Veszter Sándor, és Dobozy Károly urak népzene-társasága által előadva. VI. „Katonaság“. VII. Mindkét nembeli városi polgárság. VIII. „Hadizenekar' cs. k. Ceccopieri gyalogrezd teljes tábori zenekara által személyesítve. IX. „Testőrség'. X. „Városi követek'. XI. „Magyar, cseh, erdélyi és horvát lovagok és hölgyek'. XII. „Virághintó koszorús hölgyek' kara. XIII. „Magyar főnemesek, és hölgyek'. XIV. „Az egyházi főnökök'. XV. „Az ország zászlója' lovagok kíséretében. XVI. „Országnagyok'. XVII. „Nádor, és az erdélyi vajda'. XVIII. „Hunyadi Mátyás' magyar király. (Szilágyi Erzsébet özvegy Hunyadiné a király anyja. Széchy Dénes sztergami, Várday István kalocsai érsekek, Szilágyi Mihály temesi bán kíséretében.) XIX. „Aransarkantyús vitézek'. XX. „Királyi apródok'. XXI. „Sárkányrend' lovajai. XXII. „Údvari nemesek, és hölgyek'. XXIII. Második „testőrsapat'. XXIV. „Magyar hadinép'. — A díszmenet a termenek véégig menvén, a király elfoglalja trónját, 's következik: a) „Oláh néptáncz' a sz. k. Buda-fővárosi színház balletszemélyzete által, Uhlich balletmester betanítása szerint előadva, népzene kíséretében. b) „Magyar nemzeti táncz' Veszter Sán-

valának. Ő maga élte legfontosb felfedezéséül tartá ezt, 's mintegy sejtve nemsokára érkezendő kimulását, hazájának akará fenhagyni a fölfedezést, melly, mint ő reménylé, oda egy más módon eljutand. Szolgáljanak e sorok e hagyomány teljesítéséül, 's ezek irójának úgy látszik, mint-ha az elhunytak fardadhatlan lelke nyugalmat csak akkor találhatna, ha sanyarteljes nyomorú éltének czélja köztudomásra jutand, 's fölfedezése vele sírba nem szálland. Mindenesetre a szerző azt hiszi, hogy kötelességét teljesíti akkor, midőn e kitűnő férfi utolsó szavait a világgal közli, mert azok valószínűleg igen nagybecsűek lesznek azon tudósok előtt, kik kizárólag e tárggyal foglalkoznak. — Azonban, fájdalom! tartani lehet attól, hogy saját hazájában e férfinak a tudományok körüli érdemeit csak kevesen fogják illetőleg méltányolni tudni, mert vizsgálatai kevéssé ismert mezőt 's olly országot tárgyznak, melly az európai szárazföldtől minden tekintetben messzeáll. Mindenesetre esudálni fogja mindenki — tudós mint nemtudós — körösi Csomának kitartását, életmegvetését, 's mi ezeknél több — azon szilárdságot, mellyel éveken át kiállá az elvonult élet inségeit, egy szellemi czél elérése végett. Eddig Hügel ur. (Folyt. köv.)

A székely nemzet rövid ismertetése.

III.

A székelység fő elemei jelenleg:
a) Főnemesek, kik Bethlen Gábor Iustialis könyvében 1614. „Mánások'nak iratnak, 's a vármegyei főne-

mesekkel mindenben egytekintetűek, többnyire régi primorok ivadécai. Sokan közölök már királyi adományleveleket kértek és nyertek birtokaikra, 's az által a fiscalításra utat nyitottak.

b) Köznemesek. Ezek nagyobb számmal vannak minden székben, kik vagy a fejedelmektől kapták nemeslelőket, vagy székely fiuleányra házassodva ott megörökösödtek, 's nemzeti szabadsággal élnek. Még a székely katonák közt is sok család bír armalissal, de azért tartozik katonáskodni, mert 1762—1764. közt felállított határőrség alkalmával eldödeik zászló alá irattak. Vannak olly székely családok is, mellyeknek egyik ága katonáskodik, a másik nemesi szabadsággal él, azért katonai terhet nem visel, mivel az első összeírásakor némelylek kihúzni érték magokat a teher alól, vagy egyéb okból kimaradtak.

c) Primipilusok és pixedariusok. Ezek a fejedelmek alatt lovas és gyalog puskásoknak is nevezetnek, adót fizetnek, közönséges szolgálatra hajatnak, ha nincs szellérök, vagy telkes jobbágyuk, kik helyettök vinnék a közmunkát. Még a katonai székekben is kénytelenek voltak a leopoldi diploma ellenére adózni, 's csak 1802b. szabadították fel az alól, mivel magok költségén katonáskodnak, a mellett a nemesi rend jobbágyival minden közmunkára (utcsinálás, építés, fuvarozás stb.) köteleztetvék.

d) Városi rend. A székely földön Zsigmond kezdé meg a városok rendeztetését Berezsk és Kerekvásárhely tőle nyertek szabadságleveleket. Háromféle városok vannak a székelyföldön; a) m. királyi, nemesi és taxalis

mezővárosok. (Civitates taxales, oppida nobilia et taxalia.) Mindeniknek saját magistratura van, hol pereik elláttanak, élet és halál felett is ítélhetek hajdan, de ma csak bizonyos megszorítás mellett gyakorolják e jogot.

Taxalis mezővárosok voltak hajdan azok, mellyek adót fizettek, és háború idején nem katonáskodtak, leg-főlebb fuvari és postálkodási terhet viseltek; a nemesi mezővárosok ellenben nem adóztak, hanem katonákat állítottak ki.

Királyi város csak egy van a székelyföldön, mint Marosvásárhely, hajdan Székelyvásárhelynek hitták, 's Bethlen Gábor alatt lett szabad királyi várossá.

Udvarhely, a székelyek egykori anya-főszéke, hol a székelység összegyűlt, 's magának törvényeket szabott, nemes mezőváros Berezsk, Kezdivásárhely, Illyefalva, Sepsiszentgyörgy, Csiksztereda, Oláh-falu, taxalis mezővárosok.

e) Szabadosok (libertini).

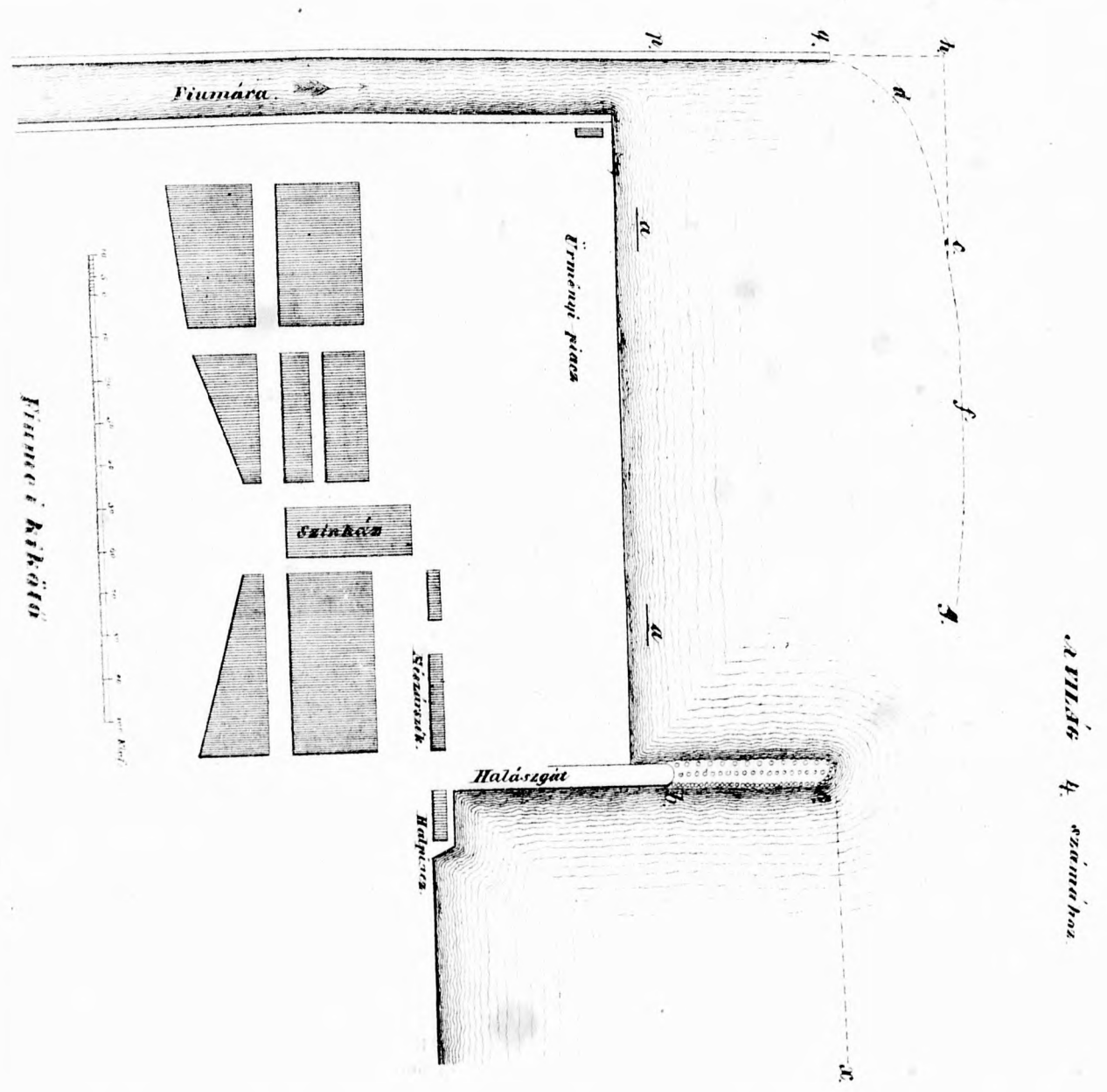
A szokásbeli törvények őtidik czikkelye mondja „Székelyföldéről a ki kimenni akart, szabad volt kimennie, és ha valaki valahonnan székelyföldre akart jöni, szabad volt jönie; erővel ki nem üzhették.“

E szokás erejénél fogva sokan mentek hajdan a székely földre, kik ott vagy kézi mesterséget űztek, vagy kereskedtek, senkinek jobbágyai sem zsellérei nem voltak. Sokszor a királyok és székely-ispánok engedelmé mellett is az elpusztult helyeket illy telepek szálltak meg. Örökös székely nem volt libertinusok de 1562. után sok székely a felzendülés következtében szolgaságba esvén, Mihály vaj-

okás
bás-
yást
mun-
inte-
érte-

kor-
közti
jeget
rosak;
kezd

városi
d e d-
tar-
Buda-
agjai,
eli lo-
landó
haza-
ütne-
és a
eszter
nép-
llego-
z o s
lagyar
rauss-
iégyes
áncz-
nyik-
haza-
szin-
elő-
magyar
mind-
Ma-
Vesz-
sasága
li, vá-
i gya-
e. IX.
h, er-
tő ko-
s hől-
z or-
gyok.
di Má-
yadiné
István
ében.)
ódok,
ek, és
Magyar
g men-
) Oláh
élyzete
a, nép-
r Sán-

„VII. tábla 4. számú térkép.”

axalia.)
ttatnak,
k bizo-
mellyek
k, leg-
nemesi
kat ál-

int Ma-
Beth-

éke, hol
szabott,
III y e-
Oláh-

a „Szé-
mennie,
szabad

a szé-
agy ke-
váltak.
mellett
Örö-
székely
ály vaj-

okás
bás-

dor ur t
Hasenhut
zettek, —
színházi
vezérségi
c) ,Virág
ur szab.
szerint,
mélyzet t
net eltáv
játсандó
mester,
gyar dia
táncz Tr
Lanczer
Utazó, m
lytól. M
tagjai,
zenetárs
mindkét
pieri ez
segélése
résztven

1843. 1
Károly
karvezér
t á r s a s
n á l t a
lokkal,
liére. M
társaság
többféle
d o r. —
asszony
moruját
rosy és
szerepb
deni. —
,C r o m
fölvonás
hol mu

E
A
13. és
v á l a s
követke
tagok
leg an
kült a
lentése
deletébe

A
évi de
tek p
12 fr.
latni
nos es
pesti K
b. ur
keresk
ből 5 f
A pes

da fel
ult sz
yek
zapo
t ro
án m
f
S
tokos
nak t
fogya
bágyi
kötött
oláh,
gálat
tályb

zé-
nie,
bad
zé-
ke-
tak.
lett
rö-
cely-
raj-

Ara
tatvár
sáért
flu-s
Kezd
Bard
közö
ma c
ismé
hét f
Kezd

dor ur táncművész, és nemzeti színházi balletmester Hasenhut ur közös szerkezetük után betanítva 's a nevezettek, — Tury táncművész ur, és az összes nemzeti színházi táncszemélyzet által, a Farkas és Bihari karvezérségük alatti, magyar népzene kíséretében, előadva. c) Virágos hölgyek hódolata' allegoriatánc, Crombé ur szab. kir. Pest-városi színház ballémmestere betanítása szerint, az összes szab. kir. Pest-városi női balletszemélyzet által, előadva: mellynek bevégeztével a díszmenetet eltávozik. A díszmenetet, a mind két zenekar által játszó Erkel Ferencz ur nemzeti színházi első karmester, Bátori Mária' című operájából kölcsönözött magyar diadal-induló fogja kíséreni. — Éjféli után: 1) Kör-táncz Travnyiktól. 2) Viszonzlás, keringő Morellytól. 3) Lanczer Rábeltől. 4) Troubadour, keringő Lannertől. 5) Utazó, négyes Morellytól. 6) Kényelmes, keringő Morellytól. Mind a három színház minden osztálybeli f. cz. tagjai, Veszter Sándor és Dobozy Károly urak, népzene-társaságokkal — nemkülönben Wolff nr műlovarszine mindkét nembeli lovagművészei, — és a cs. kir. Ceceopieri ezred teljes tábori zenekara, a jótékony cél elősegülése tekintetéből szíveségből lesznek szerencsések résztvenni.

— Nemzeti színházunkban hétfőn január 16kán 1843. bérszünettel: Veszter Sándor és Dobozy Károly urak igazgatása alatt álló Farkas, és Bihari karvezérsége alatti Magyar néptáncz és zene-társaság utolsó vendég, és jutalomjátékául, Botcsin álta doctór' vigjáték 3 fölvonásban fog adadni dalkokkal, és tánczcal. Eredetileg francia nyelven írta Mollière. Magyarította Kazinczy Ferencz. A magyar tudós társaság közlésén újra színre alkalmazta, 's zenéjét többféle kedvelt dalműből (operákból) összeszedte Vidor. — Csütörtökön pedig (január 19én) Bartháné asszony jutalomjátékául bérszünettel: Coriolán szomorjáték 5 fölvonásban, Shakspeare-től. Fordították Dobozy és Egressy Gábor. Egressy Gábor ur, a czim-szerében vendégjátékai sorát lesz szerencsés megkezdeni. — Tanultatik, 's a jövő héten színre kerülend: Crommwell fia'. Scribe legújabb vigjátéka 5 fölvonásban. Irinyi által kéziratból fordítva Párisban, hol mult november 29én először adatott.

Egyesületi 's intézeti közlések.

A magyar gazdasági egyesület f. évi mártius 12. és 14-kén a n. casinóban szakosztályi, 15kén választottsági ülést, 16ik és szükséghez képest erre következő napjain közzgyűlést tartand; mellyre a t. cz. tagok 's fiók-egyesületi követek szíves megjelenése előleg annyival inkább kéretik, mert egyéb fontos tárgyak közt a szabályok átvizsgálásával megbízott küldöttség jelentése is tanácskozás alá fog vétetni. Az elnökség rendeltéből. Pest, január 12. 1843. Kacsokovics Lajos egyesületi titoknok.

A vakok pesti intézetének pénztárába 1832dik évi decemberben következő kegyes adományok gyűltek pengő pénzben: Főtiszt. Fial Antal telki apát 12 fr., Gautier Antonia asszony 20 fr., Egy nevét tudlatni nem kívánó 100 fr.; néhai főtiszt. Gosztonyi János eszter. kánonok ur legatuma 80 fr., Prix István pesti keresk. legatuma 10 fr.; t. rigyiczai Kovács József b. ur ajándéka 3 fr. 24 kr., M. L. Kanicz pesti nagykeresk. 10 for., t. Poysz Boldizsár tb. ur Somogyegyhéből 5 fr. — Az intézet házána felépítésére. A pesti izraeliták közönsége gyűjtött 554 fr. 20 kr.; a

Fiume város kapitányhivatala 100 fr.; Összesen 894 fr. 44 kr. — Költ Pesten december 31. 1842. Gömör y Károly m.k. intézeti pénztárnok.

Enekiskola. A pestbudai hangszeregyesület igazgatása alatti nyilv. énekiskola t. cz. gyámolói, részvényesei és alapítói ezennel tisztelettel kéretnek, hogy évenkénti gyámpénzeiket vagy pedig illetőleg részvényeiket 's alapítványaik kamatit folyó 1843ki évre az intézet pénztárnoka Barabás Antal Pál urnál (Pest, váci 's nagyhid utczára szolgáló szegletboltban a „Magyarhoz“ címzett posttőkereskedésben) befizetni méltóztassanak. Egyébiránt jövő február elejétől kezdve az illetőkhöz lakásukra is fognak küldetni nyugtatványaik. — Jelentetik egyuttal, hogy kik e jótékony intézetet pártfogásukra méltatni szándékoznak, adományukat vagy évenkénti részvényüket (melly, utóbbi 6 pgő forinttól kezdve határozatlan mennyiségig terjedhet), a nevezett helyen vagy alólírtnál még mindig beirathatják. — Végre az új aláírási ívek birtokosai ujjolag kéretnek azok visszaküldésére. Mátray Gábor énekiskolai igazgató.

Megyei gyűlések.

Nógrádból. Igen tisztelt levelezőnknek f. hó 11-ről szóló tudósítása később juttatánkba, semhogy azt jelen számunkban egészen érdekes terjedelmében közölhetnők. Tartalma fontos részének rövid kivonata ez: Az ösiség eltörlése, a f. hó 10dikén reggeli 9 1/2 órától, délutáni 5ig tartott küzdés meg szavazás-sürgetés után, nyilvános többséggel elfogadtott. — 11dikén az adó kérdése jövedelt szönyegre, mire nézve így végzi sorait tudósítók: „fájdalom! itt nem sok szerencsét remélhetek, mert a KORTES (!!) már is lázong.“

— Ungból, decemb. 5. 1842. A lefolyt katonai évben utolsó évnegyedes közgyűlésünk az adó kivetésére nézve october 17én kezdődött; a három egymást követő napokon szönyegre került nevezetes tárgyakat ekkép közöljük: A megkevesült, de még hátralévő jelentések jegyzékének (scontro) felolvasása után a főmltu m. kir. kancellariáról a magány érdekekben meggyékhez érkezett k. udvari parancsok, 's a nm. m. k. Hótanács intézményei soroltattak elő. Ez utóbbinak több rendbeli intézményei közül ő cs. kir. fensége, szeretve tisztelt nádorunknak két, honi nyelvünkön írott k. rendelése forró éljenzéssel fogadtott. — Ezek után a külmegei hatóságok tudósításai vétetvén tanácskozás alá — felolvasatott: a) Veszprém megye levele, mellyben Zsoldos Ignác ismert munkája ajánlatik. A munka megvizsgálás végett tisztii főügyésűnknek kiadatni rendeltetett. — b) Ns Zólyom megye f. e. május 17kéről 991ik sz. a. kelt tudósítása, hogy az elfogatotkat f. e. septemb. 15ő napjától — valamint c) ns Honth megye f. e. junius 13ról kelt levelében f. e. novemb. 15ő napjától, nemkülönben d) ns Arad megye julius 13ikáról 809ik sz. a. kelt levelében szinte f. e. nov. 15ő napjától; hasonlókép e) ns Trencsin megye f. évi julius 18ról 1536ik sz. a. hozott határozata szerint az adózó nép terheltesének könnyebbitése tekintetéből a magány dolgaikban utazókra nézve eltörlötték légyen, — leveleik felolvasatván, járásbeli főszolgabíráknak közhírvétel végett kiadatni rendeltettek. f) Ns Bereg megye Rendei f. e. aug. 25ről költ levelükben tudtul adván: hogy azon felírásuk, mellyet a vegyesházasságok akadályoztatása, 's e részbeni törvényellenes főpapi rende-

letek miatt ő Felségéhez Romától független 's önmagas személye által kormányzandó magyar kath. egyház alakításáért felterjesztettek, 's pártolás végett minden törvényhatósággal közöltetni rendelték, noha a postahivatalnak elküldés végett beadták, több megyéhez, hozzájok e tárgy iránt érkezett tudósítás szerint, — mainapig sem jutott el: a jövő országgyűlésre — mint sérelmet — utasításba tettek, 's ennek pártolására meggyékent is felszólítják, az országgyűlési utasítások készítésére megbízott választmánynak kiadatni rendeltetett. g) Zala megye közönsége Deák Antal haláláról tudósítván meggyékent: e megye közönsége is az ismeretes nagyhazafinak halála által történt vesztéseget közrészvétellel vévén, efelől a tudósító nemes megye értesítettetni rendeltetett. h) Ugyanazon nemes megye a társ-Horvátországban keletkezett ilir párt által nemzetiségünk kifejlődésének gátlására elkövetett sérelem orvoslása végett ő Felségéhez felterjesztett felírásokat pártolás végett közölván, miután nemzetiségünk kifejlődése ellen az ilir párt által okozott sérelem orvoslása végett ő Felsége már hasonló felírás utján megkéretett, erről ns Zala vmegye tudósítatni rendeltetett. Egyébiránt nemzetiségünk ügyében tett fáradozásáért a turómezei gróffal József Józseffel e megye közönsége közelebb kapcsolatba jönni ohajtván, — táblabíráink sorába leendő kineveztetése végett a főispán ő nga megkéretni rendeltetett. i) Nyitra megyének abbéli sérelme: mikép nemes Borecszky család némely tagjai, a főmltu m. k. udvari kancellaria által kirendelt hatalomkar mellett foglalást szenvedni kénytelenítettek az országgyűlési utasítások készítésére megbízott választmánynak kiadatni rendeltetett. — Ezek után a rovatok összeírása járásonkint felvétetvén, a mennyiben meggyékent nevezetes károsodások nem történtek volna, a tavalyi rovatok a jövő katonai esztendőre is meghagyattak. Ennek következtében az 1843ki háziadó 34,692 for. 20 kr. ra, az előleges kivetés szerint kiszámítatván, szegény adózó népünk terhe is a megye cselédjei ruházatára, 's egyéb vegyes szükségere fordítandó kelméknek ársökkenési uton lett olcsóbb kiszolgáltatása, valamint a katonai adagoknak 10% krokba lett kibérlése által nagyon megkönnyebbedett. — Vajha ezen nyomasztó tehernek viselésén a háziadó közös elvállalása által mindinkább, 's mentülelőbb könnyítettnek (!?) — Végre az országgyűlési utasítások készítésére megbízott választmányi munkát megkezdése 's bevégezéséről jövő esztendő január első napjai kitűzetvén, — az oda utasított tárgyaknak az első évnegyedi gyűlésen leendő felvétele közhírvételre rendeltetett; és a kiküldött táblabírák 's tisztviselők jelentései 's folyamodásuk felolvasása és a határozatoknak meghitelesítése után közgyűlésünk elég türelemmel berekesztetett. —

Temesből. Temes megye rendszertit közgyűlését december 12én nyitotta-meg első alispán ur számos RRk jelenlétében, 's előrebocsátván azon benső meggyőződését, miszerint a KK. és RR. a beállott gyűlés tanácskozása alá kerülendő legfontosb tárgyakat lelkes részvétellel 's kellő komolysággal fogják kíséreni; mindenek előtt számot adott az utolsó közgyűlés óta történtekről; melly tudósításból a Rendek örvendő értették: mikép a megyének mindennemű administrationalis, pénztári, törvényeszéki, 's bünbéli ügyei folyamatban vannak, — és jelenté egyetemben az elnök: hogy időközben a tisztviselő karnak egy veteránját, esicséri Ormós András má-

da felszabadításánál fogva (1599) nevezettek a felszabadult székelyek libertinusoknak. Miután pedig a taxalis hegyek száma szaporodott, a libertinusok száma is azokban szaporodott leginkább, 's idővel a lustralis könyvekben saját rovatok alá irattak, például a Bethlen Gaboréban nyilván megkülönböztetvék a más osztályoktól.

f) Jobbágypok.

Szabad lévén a székely földön megtelepedni sok birtokos maga hívott telepeket földjére, mellyeket jobbágynak tartott és védelmezett, mások a törvény rendelkezésénél fogva ha hadban meg nem jelentek — lettek a tiszték jobbágyivá, sokan pedig önkényesen elszegényülések miatt kötötték le magokat jobbágypokul. Ez a promiscua plebs — oláh, magyar, cigány, szász, német, orosz — urbéri szolgalátotesz. 's katonai ujonczok a rendezett sereghez ez osztályból adatnak.

A székely föld kezdetben hét fő részekből állott, majd Aranyos is a XIII. században Tordamegyéből kiszakasztatván, mellyet a kezdi székelyek a tatárok megaláztatásáért nyertek V. Istvántól — ennél fogva nyolcz fő 's négy fu-székre osztott a székely föld, u. m.: Udvarhely, Seps, Kezdi, Orbai, Miklósvár, Csik, Maros, Aranyos főszékekre, Bardócz, Keresztur, Gyergyó, Kászón fu-székere. Ezek közül Seps, Kezdi, Orbai fu-székek Háromszék név alatt ma egy fő széket alkotnak, így Csik, Gyergyó és Kászón ismét egy főszékben egyesültek, azért statistice öt fő és hét fu-székéből áll jelenleg a székelység.

Ezek közül 1762—1764. közt Csik, Gyergyó, Kászón, Kezdi, Seps, Orbai, Miklósvár, és Bardócz székek, 's Ara-

nyos székeknek egy része tétettek katonai lábra, de ezekben is nem az egész népség iratott zászló alá, hanem csak bizonyos számu székely családok a primipilus és pixidarius rendből, a többi rész polgári hatóság alatt szabadon hagyatott, 's mivel a székely határ-ország igen fontos jelenet a nemzet álladalmi jogait tekintve, az egy külön czikk ki-dolgozást érdemel, visszatekintve a régi határorségi rendszerre, melly 1764b. merőben megváltozott, 's eddigelé a dolog az erdélyi diaták sürgetésére is tökéletesen el nem intéztetett.

A székely föld területét Marienburg 220 □ mföldre, 's népességét 160,000re teszi Erdély leírásában, (Hermannstadt (1813, II. 149.) utóbbi tekintetben nem érdemelt hitelt a szám, mert a székelyföld nagyon népes, a nemzet szapor, azért valamint régen, ugy még ma is telep-pel gazdagítja a két Oláhországot. A mellett az 1830b. készült összeírása a székely ezredeknek a lelkek számát magában a katonai körben már 104,295re teszi, a mi pedig nagy pontossággal szokott végbe menni, u. m.:

	családok		egyedek		összesen.
	férfi	nő	férfi	nő	
1. székely gyalog ezred	4,407	19,687	19,862	39,549.	
2. székely —	4,271	17,516	17,743	35,259.	
Székely huszárok	2,149	64,978	14,509	29,487.	

Összesen: 10,927 52,181 52,114 105,295.

A polgári népség az említett ezredek földén szinte nagy számu; a mellett Udvarhely, Maros székek, Aranyosnak fele, hol nincs katonaság, szinte népséggel tömődtek, mellyek itt nem jöttek felszámítás alá, azért hihetőbbnek lát-

szik a másik állítás, melly szerint a székely föld területe Erdélynek nyolczad, népessége pedig az ott lakók hatod részét teszi. (Ansichten von Siebenbürgen 1828. lap. 4.)

Napraforgók.

REG. LŐ.

Láttam képeidet, csudaművész! ritka tökélyvel
Rajzolod, a mit nyujt váltig a lenge divat.
Festesz erénybotlást 's hogy festhess szűzi szemérmert
Élethűn, — kihagyod a fige védelevél.

HONDERŰ.

Üdvözlégy magyaroknak egént! légy tükre hazádnak,
Tisztább és szelidebb, mint minek eddig örült.
Szépet igazzal egyíts; részvét áldása szövődjék
Léteddel, 's köznyánk vajha ne érje ború!

N—i úton.

Milly, okos, út mellé ültetni nagy ernyejű fákat:
Így a nem-épült út szegylene fedve vagyon.
Pajor István.

Igazítás. Mult számbeli Tárczánk tolsó hasábján a „Színház-ügy“ című czikkben 4d. sorb. alulról, „tömvé volt közönséggel“ h. olv. „tömvé volt színházunk közönségével.“

sodik fődöszedőt a halál elragadván, a tökéletes tisztaságban létező pénztárnak további kezelése nyomban illelőleg elrendeltetett, és most a m. főpénztárnoki hivatalnak betöltése is leendő a tanácskozás egyik tárgya. — Ezekután előterjeszté az elnök: hogy az országgyűlési tárgyak előkészítésével megbízott választmány időközben hivatásában eljárván, a választmányi javaslat a tárgyalásra készen áll, a mint a tanácskozás csakugyan az érintett javaslattal kezdetét meg, mellynek eredménye imez: 1ső Pont: az ismértes borsodi levél iránt a választmány röviden, és minden támogatás nélkül a nem-pártolást mondja ki. A választmányi véleménynégy szónok kezdé ostromolni, kik összesen 90 évet nem számlálnak, és részint még gyámság alatt vannak, — és minden előkészület mellett elvbarátaikkal együtt csak azt mutatták meg, hogy több hazai törvény rendelkezett már a papi javakon fekvő kötelességek 's terhek iránt; és ezen rendelkezési jog szelleménél fogva azt következtették: hogy a papi javak statusjavak, — tehát azokat annál is inkább meg lehet nyirbálni, mivel azok jövedelmei — a törvényszerű rendelkezésektől elvonásával — restaurationalis és követválasztási buktatásokra, sőt nemzetiségünk ellen is szoktak fordíthatni. Ellenben felhozta: hogy a törvények a polgári nemesi birtok kötelességei 's terhei körül is rendelkeztek, min p. o. a régi banderialis, az újabb urbéri, insurrectionalis, subsidionalis, 'sat. viszonyok körül hozott törvények; 's azért még senkinek sem jutott eszébe a nemesi birtokot status javainak ürügyelni; — és felidézett a Hlmas könyv 1ső részének 10. és 13ik czimje, mellyek ekkép szólnak: „Praeterea cunctorum quoque Dominorum Praelatorum, et virorum Ecclesiasticorum, Princeps ipse noster verus pariter et legitimus successor est, non quantum ad bonorum, et iurium possessionarium ab Ecclesia ablationem et sequestrationem, sed quantum alteri (vacantibus praelaturarum Sedibus, et Ecclesiarum rectoratibus) ad gubernandum cum Ecclesia collationem;“ 13ik Czim: „Quoniam omnes Domini Praelati, Barones, Magistrates, Nobilesque, et Procures totius Regni Hungariae, nec non Regnorum eidem incorporatorum, ac partium sibi subjectarum cuiuscunque status, conditionis, dignitatisque, et praecminentiae existant, universa eorum Jura possessionaria ex donationibus Serenissimorum dominorum Regum Hungariae habent, atque possident;“ — és megmutattatott: hogy az egyházi jószágok egyetemben nemesi jószágok is, mert a nemesi terheket is viselik, 's hogy a nemesi jószágok a papi jószágokkal egytermészetűek, miután a Védrend szer kötelességenkívül a nemesi birtokkal is öszve van kapcsolva a Patronatus és Iskolák — tehát vallás és nevelés térebe tartozó — dotatiójabeli jog, meg kötelesség; következképp a melly joggal azokat bántjuk, azzal im Ezeket is sérthetjük; és felhozta az 1715: 16ik czikk, melly világosan tanúsítja, mikép a papi jószágok nemesi kir. dotatiójabeli jószágokból állanak, hanem hogy azok magánszerzeménnyel, zálogítással 's végrendeletekkel is bővítettek, tehát magán tulajdont is képeznek; hivatkozás történt továbbá Péczely Magyarország történetére, mellyben világosan tanítatik: hogy Árpádnak mint vezérnek magán tulajdon-osztály részébe a csepelyi szigeten kívül a Dunának felső része jutván, az, utódaira is magán-tulajdonkép szállott által, és hogy ezen lett dolog fonalán indulva szent. István az eredeti papi dotációkra ezen önmagán tulajdonú örökségbeli jószágait fordította; a mit több adományozási diploma is bizonyít; jelesen a nyitrai Káptalannak szent. István által 1006ik évben adott adománybeli diplomájában világosan előfordulnak e szavak: „Donavimus ipsis (Canonicis) Vicum directe ad nos spectantem“ — úgy szent. István a bakonybéli apátságának 1033-ik évben kiadott diplomájában is e szavak olvashatók: „Villas ad me pertinentes dedi Abbatiae“ 'sat. — És végre felhozta: miszerint a borsodi levélben rejlett czélt nem lehetett magasztos alakba önteni, mint a népnevelés ügyével támogatni, de hogy a népnevelés szent ügyének elősegítése a magyar honban a tulajdon megsértését nem követeli, miután a politico-fundationalis javakban arra tetemes segedelem fekszik; és ha ez nem lenne elég, nyissuk meg akkor erszényinket, 's a papi jószágok is hozzá járulandának. — Hanem mindezek az ifjúság heve, 's a részvételbe beszövetkezett vallási felekezethez irányában csak szerencsenmosás valának; és elvégre, mivel az idő már délutáni három óra felé húzódtott, szavazást kelle sürgetni, melly nyilván törtévé, a borsodi levél 74 vokssal 52 ellen eltemetett. — Az evangelicusok közül csak hárman, a g. n. e. vallásuk közül pedig csak ketten voksolván a borsodi levél ellen; úgy hogy a borsodi levél pártolói a

néhány r. catholicus ifjú szellemistákon kívül legnagyobb részben más vallásuk valának. —

A borsodi levél mellett az erőködés nagy vala, és nem hiányoztak ama demonstratiók is, mellyek az ifjúság indulatoskodásával, a sebesebb vér-folyással, 's a vallásos érzelmekkel kapcsolólvák; de azon nem ütközhetni meg, miután higgadtabb keblű, 's országszerte tisztelt, nyugodtabb lelkű honfiak nem bírják felfogni: hogy a pesti Egyetem nem catholicus, sem protestans, sem egyesült, hanem egyedül csak nemzeti lehessen, és hogy senkinek esze ágában sem volt a protestans hit-tant, a r. catholicával egyesíteni, egybeolvasztani, mivel az egész elmélkedés csak oda volt irányozva: hogy a nemzeti egyetemben a protestans theologia is a catholicusoktól különözve tanítható lenne. —

2ik Pont: Bihar megyének a papitized eltörlesztése körül forgó levele pártolásra a közgyűlésben sem találván, a tárgy oda döntetett a választmány javaslata értelmében: hogy törvényhozási úton az országban fenálló példák szerint ezen tizednek megváltása eszközöltessék. (Folytatjuk.)

¶ Nyitraiából. (Vége.) *) Veszprém megye levelét, mellyben Zsoldos Ignác „Mezei rendőrség“ czimű könyvecskéje iskolákban használatul ajánlatik, hálás köszönettel vettük, a hozzá mellékelt példányt véleményadás végett népnevelési választmányra, 's tónyelvre fordítását egyik táblabíránkra bíztuk. — Szerém megye tudósítása, hogy kész mindenkor a turomezei nemesek jogait védeni, 's az ilir mozgalmakat törvényteleneknek ismervén, kárhoztatja, kedves tudomásul szolgált. Ugyanazon megyének a Duna és Száva összeköttetése iránti első magyar választmányi jelentése küldöttséghez utasítatva pártolaltott. — Zólyomnák a nemhivatalos előfogatok kiszolgáltatását megtagadó levele; — valamint Hunyad megyének, 's Maros- és Udvarhelyszékeknek a két testvérhon egyesülésére hozzájuk intézett felszólításunkra adott válaszaik tudomásul vétettek. — Krasónák az oravicai bányász-törvényszék németnyelvi eljárását közlő levele pártolaltott; — Késmárk, Eperjes, 's Szatmár-németi k. városok belszerkezete elrendezését sürgető felszólítások az országgyűlési utasítások készítésével megbízott választmánynak kiadattak. — Hazafüi örömmel vettük Haller Ferencz gr. horvátországi bán ő excellja választát, 's e biztosíték mellett erősen hiszszük, hogy ő leendő azon férfiu, ki az ilirek szilaj rakonzátlankodását fékezni, 's köztünk, 's horvát rokonink közt a rég ohajtott békét helyreállítani tudja. — Zajos éljenek közt olvastott fel továbbá Ürményi Ferencz ideiglenes koronaőr ő nméltóságának üdvözlésünkre küldött felelete, mellyben honfiai szives érzelméről a KK. és RRket tudósítja. — Károlyi György gr. megküldé megyénknek azon ezüst emlékpénzt, mit Bazalicza Mátyás nyitra-pereszlyéni lelkész gyümölcstenyésztes körüli fáradoalmiért a m. gazdasági egyesülettől nyert; mire a RR. elhatározták, a derék lelkésznek érdemlett jutalmát elnökileg átadani, 's megyei lelkészeinket hasonló dicséretes buzgalomra serkenteni. — Az adózó nép szellemi fejlődését szívén hordozván e ns megye, köztettségel fogadta Csapó Dánielnek az 1843d. évi Mezei naptár pártolására alispáni uton felhívó levelét, 's a magyar községek mennyiségéhez mért aránylagos számú példányok megszerzéséről rendelkezett. — Tárgyalás alá került továbbá Pozsony megyének az országgyűlési ügyenzállások iránt az igazság nevében pártolást kérő levele; 's miután B. J. táblabíránk okokkal támogatott beszédében kifejté azon nyomasztó terhet, melly ingyen használattal szállásadás kénytelenségéből Pozsony városának polgáira esik, a KK. készeknek nyilatkoztak a jövő hongyűlési szállások fizetésére, (noha ezt Pesten örömeztébb tennék) de csak a k. lovászmester által készitendő árszabás szerint. — A hazafüi öröm szent érzetével jelentem a t. olvasó közönségnek, hogy Nyitra lelkes Rendei Kliegl találmányát folytonos hő figyelemmel kísérik, 's nemes részvétüket, melly szerint ez ügyet mindenkor nemzeti dicsőség szempontból tekinték, jelen közgyűlésükben is tettelesen bizonyították. Elhatározták ugyan is: hogy szomszéd Pozsony megyét a Kliegl-gépek minél hamarabb létesítésének kieszközölése iránt megkeresendik. Még egy különös indítványra van szerencsém figyelemzetni a nyájas olvasót. Egy igen ismeretes szónok 's táblabíró, ki már több különöz eszmével lepte meg magyar irodalmunkat, e közgyűlésünkben 10 pontot, mely-

*) Közgyűlésünk első napján választott törvényszéki táblabírák 1843d. évre: Majláth Imre, Babóthy László, Dezsas Antal gr., Thüroczy Thadé, Ocskay Lajos, Ocskay Mihály, Bacskány Ignác, idősb Beznák Ignác, ifjabb Majthényi Floris, Jánoky György, Bartakovics Ágoston, Ocskay Ágoston, Palásthy Mihály, Greguska István kanonok, Szenessy József, Dezső Sándor, Majthényi Thadé, Szentkereszthy Károly, Zerdahelyi Károly, Bossányi Ferencz, Krajsik János kanonok, Kámánházy Sándor, Noszlopy Ágoston, Balogh Zsigmond.

lyeket nyitrai 10 pontoknak keresztelt, dörgő éljenek közt olvasott fel. Ne rettenjenek el hazámfiak, mert a nyitrai 10 pont nem olly anticonstitutionalis szellemű, mint a boldogult szatmári 12 pont; Z. L. szerint esupán, és egyedül e tíz pontok lennének honunkat a boldogság, 's Nyitra megyét a dicsőség pontjára emelendők. E pontok szerint, ha jól emlékezem, a flumei vasutat ne országos kölesön, vagy ajánlat, hanem részvényesek által építsük; tűz- 's jégkármentesítő egyleteket alapítsunk, mellyekhez minden ingatlan birtokú járulni köteleztessék; a m. gazdasági 's más közhasznu egyesületeket országos törvény által pártoljuk; magyarnyelv tudása nélkül e honban senki legkisebb jövedelmű hivattal ne viselhesen; minden ünnep, a sátorosakat kivéve, vasárnapra tétessék át; az egyházijavak sértetlenül hagyassanak, sőt szaporíttassanak; végre hogy a papi személyeket annál szorosabbláncokkal csatoljuk magunkhoz, NL. urnak a romaiaktól kölesönözött indítványa szerint „faciamus ipsos (t. i. a papiszemélyeket) amicos nobis et demus ipsis socias vitae“ (!) Illyféle pontok adattak ki küldöttségi véleményezésre; 's mi feszült figyelemmel várjuk az olly lelkesülten fogadott nyitrai tíz pont-ruli választmányi jelentést. — Még több heligzagatásunkat illető tárgyak jöttek e közgyűlésen szőnyegre, mellyek azonban a t. közönség előtt csekély érdekekkel bírhatnak. —

Vidéki vegyes közlések.

Lugos, januar 2d. Az ujév rámitó szerencsétlenség kíséretében köszöntött be nálunk; a Temes ágyából kikelve, az egész vidéket, és Lugosnak nevezetes részét elborítá, a megyeház udvarára is benyomult; részletes leírást adnom lehetlen, — csak általánosságban mondhatom, hogy Lugosnak nagy károkat okozott, az uszóiskolát 's pár malmot elszakasztott, sok pinczében rombolt, és mennyi őszi vetést tett semmivé! e mellett ezen pillanatban veszem a tudósítást, hogy szorgalmas hazánkfiak a ruszkahegyi Hoffmann testvérek, és Maderspach Károly által Karánsebesen a Temes fölött felállított vas henger-iv-híd, melly pár nap mulva lett volna átadandó, összedült.

Zala-Egerszeg jan. 5. 1843. — Mult évi december 16án a Világ 103ik számában közölt esarithegyi mérgezés borzasztó történetéhez, a mint hitelesen közölthetik, hozzá adandó: hogy Reisinger Zsuzsa paraszt nő, ki a tervezett gonosz szándók eszközlése végett Zala-Egerszegen a tekintélyes egyházi egyénnel, az orvosnál megjelent a méregre adandó orvosi rendeletért, melly azirt egyházi egyének a nő mellett kiadott irat hátlapjára irt orvosi rendeletre a 1/4 fout mérget kikapta, ez az előpróbat nemcsak macskáján, hanem ön kis lánykáján is megtevő, a mint is e f. évi jan. 5én a kerületi szolgabíró Nagy-Károly ur a kis halottnak felásátát 's felboncolását tisztikép megrendelte. — Csarithegyi lakosoktól mindezen felül az is mondatik: hogy a lebilincseltetett gonosz nők még utjokban álló több egyént is kivégezni magokban szilárdul elhatározták. — Időjárásunk nagy hideggel 's fagygyal jár; jan. 2től olly annyira: hogy szobáinkban kell tartozkodnunk a kemény idő miatt.

Baracska (Bács m.) decemb. 13. Lehetetlen azon rendkívüli örömet eltitkolnom, melly keblünkben buzog, és e honnak tudára nem adnom, hogy mi is haladunk a korral, és pedig a szó legvalódióbb értelmében haladunk úgy a mint kell, nem vágatva t. i. sem tepsedve, hanem jól kiszámolt lépésekkel t. i. mindenekelőtt a nevelés körüli javításokkal. — Iskolaügyünk számos év óta pangott; egy rozzant kunyhó, 's tudatlan tanítók miatt minden jobb nevelés lehetetlen vala. Bajaink azonban orvosolvák most, midőn egy új, mind nagyságra, mind esinosságra, mind belső szerkezetére nézve az előbbi nagymértékben fölülmuló iskolaházunk épülvén, nagyreményű tanítóhoz is jutni szerencsések valánk. Mindezt pedig legfőképp nagybuzgalmu plebánosunknak nt. Ledniczky Antal kerületi jegyző urnak köszönhetjük. Ő tehetségéhez képest mindent elkövet hivi boldogulását eszközöndő. Csekély jövedelme mellett is kész a szegényebb, de egyszersmind szorgalmas iskolásgyermekeket tinta, papiros, kréta 's egyéb szükségesebb eszközökkel ellátni; nemkülönbön az iskola számára szivacsot vett, és olly tisztességes asztalt, széket csináltatott, millyent sok városi nagyobb iskoláink is nélkülöznek. Különbön nemcsak szószekekből hangzik itt gyakran a szülékhez gyermekeik erkölcsös neveléséről szóló oktatás, hanem összeírás alkalmával a szülék egyenkint buzdíttatnak, hogy a nevelés sz. ügyét elne hanyagolják. Melly bánásmódnak következkése az lett: hogy míg korábban őt, hat, tíz tanítvány volt, mult nyáron

mintegy
már el-
és meg-
hosszu-
térés ö-
könyve-
osztog-
a gyer-
Halad-
csak i-
egymás-
gedetle-
fontolat-
jedd, v-
ezélsze-
kiknek
köznép-
vallásu-
dőr, n-
az orsz-
tromolt-
nár J-
Ny-
nak a h-
beri hi-
másod-
mében
köndie-
nem je-
első a-
1 pfor-
mert h-
sége,
jeszter-

flumei
decem-
sorsok

Nyerevény- szám	
14	
94	
19	
85	
70	
1	
27	
96	
34	
5	
37	
80	
22	
12	
18	
59	
72	
46	
84	
16	

volna
rapo-
körül-
get,
alább
pár t-

204

vedő
ben
tot.
lások
mitia
jölte
foga-
mind
mitia
gyar-
fio-
imm-
egy
's a
ba
mi

mintegy másfélszáz rendszeresen iskolába járt; most pedig már első napon is mintegy harmadfél száz jelent meg, és még többet is várunk, úgy: hogy hat és egyfőtől hosszú, 3 és 2/3 ölnyi széles iskolánk alig lesz elég térséget befogadni. Mult évi próbatételek alkalmával könyvek, képek, olvasók, gyűrűk tetemes mennyiségben osztogattattak ki. Mindez természetesen nagy ösztönt ad a gyermekeknek az iskolába szorgalmasan eljárásra. Haladunk tehát, 's haladunk úgy, a m'kép kell, mert csak így előzhetjük meg, hogy a vallás iránti hidegség, egymás iránti bizodalatlanság, 's előljárók iránti engedetlenség, mely a szó legszorosabb értelmében megfontolatlan haladók miatt a pórnép között is igen elterjedt, vészhözöl meg ne gyökerezhessék, sőt harapozása ezélszerű nevelés által meggátolassék. Vajha ezen urak kiknek megfontolatlansága máris oly ártalmasan hat a köznépre, — magokba szállnának, hibáikat javítva a vallásnak, egymás iránti bizodalomnak, jó rendnek védői, ne pedig ostromlói lennének; tudván azt: hogy ezek az országok alapját képezik; már pedig ha az alap ostromoltatik, vajjon nem roskad-e le az egész? **M o l n á r János.**

Nyitra, dec. Tetszett a nyitrai zeneegylet igazgatóságának a hangversenyére kitűzött határidőt (dec. 13-át) novemberi hirdetése daczára, megváltoztatni, 's közgyűlésünk második napjára áttenni. A hangverseny megyénk területében meglehetősen sikerült, noha egy tag, kinek működnie kell vala, a műbarátok nem kis zavartságára meg nem jelenhetett. Vendégek sokkal kisebb számmal, mint első alkalomkor, tisztelték meg a hangversenyt: mit az 1 forint belépti díjnak vagyunk készek tulajdonítani, mert hiában urak, kiket meg nem győz ezélotok szentsége, a parányi művészi-élv nem képes áldozatra gerjeszteni. — **24.**

Kisdedovó intézet Fiumében.

Mint lapjaink második számában jelentők, a fiumei kisdedovó intézet javára rendezett sorsjáték mult decemb. 31-ken a városi színházban véghezment. A kijött sorsok 's az azokra esett nyeremények számai következők:

Nyeremény-szám	S o r s -szám	Nyeremény-szám	S o r s -szám	Nyeremény-szám	S o r s -szám	Nyeremény-szám	S o r s -szám	Nyeremény-szám	S o r s -szám
14	39	7	1566	83	4336	53	5601	79	7535
94	421	45	1590	50	4362	89	5691	88	7563
19	154	74	1821	24	4378	51	5742	58	7726
85	231	64	1885	57	4382	90	5758	23	7727
70	303	10	1980	76	4539	99	5759	93	7856
1	324	30	2063	29	4594	40	5774	95	7989
27	353	9	2312	71	4674	82	5784	81	7999
96	567	26	2396	60	4726	38	5896	17	8067
34	621	55	2635	2	4732	67	5930	32	8114
5	650	8	2640	66	4754	54	5965	56	8220
37	676	43	2959	35	4809	48	6106	78	8894
80	845	97	3083	73	4838	13	7214	77	9017
22	850	15	3112	33	5049	75	7252	25	9519
12	892	28	3220	41	5108	47	7260	3	9544
18	992	11	3577	87	5412	100	7278	20	9641
59	1081	6	3768	62	5481	4	7317	63	9676
72	1089	44	3816	69	5504	65	7321	49	9698
46	1123	31	4042	91	5519	39	7384	64	9796
84	1198	92	4133	68	5569	52	7389	42	9805
16	1210	21	4275	86	5585	36	7537	98	9988

Szívesen veendettük, ha tiszt. levelezők közlötne volna egyszersmind a sorsjátéknak az intézet tőkei gyarapodására nézve lett eredményét, mint azt is, ha annak körülményeiről röviden értesít vala a magyar közönséget, mely, égne hálá! már nincs oly messze — legalább szellemileg Fiumétől, mint vala még csak néhány pár év előtt is.

Felvilágosító észrevételek a Pesti Hírlap 201k számában foglalt szegedi primitiális tudósításra.

„Subito horricio lapsu adsunt Harpyae Duripititque dapes, contactuque omnia foedant Immundo —
Tristis hanc illis monstrum, suae aevior illa Pesti!”

Csak furesa faj ez a politicus sárgaságban szenvedő emberfaj! Nedveibe vegyült epéje piszkos színében tünik fel ennek minden tárgy. Halljunk erre egy adatot. Szegeden primitia tartatik, 's ez alkalommal a vallásos türelemnek egy valóban ritka esete fejlik ki; a primitians t. i. egy köz tiszteletű reformatus férfit kér meg jöltevejeül 's ez e megtiszteltetést emberbaráti készséggel fogadva, nemesak az ezel járó egyházi szertartásokat minden tartózkodás nélkül teljesíti, hanem e felett a primitianst tisztos rokonival, 's számos barátival igaz magyar vendégszeretettel meg is vendégli; — 's ime „horricio lapsu adsunt harpyae, contactuque omnia foedant immundo“ ez egyszer által anterestaurationalis mozgalomnak, 's a világhossz előli biztos menedékkül szentes palástokba takargatott machinatióvá torzittatik! Boldog Isten! mi szent, mi magosb emberi maradhat tehát illetetlenül

tölelek? Mi emberi tény lehet oly tiszta ragyogásu, hogy abban a kiömlött epével eltelt szem ön homályát ne lássa visszasugározatva? — De halljuk továbbá májbetegeinket: e primitián állítólag összegyűjtött fontolva haladókat jellemzőleg felhoz egy toastot; egy toastot, milyent valóban egy mákonytól elkábult nyers tudatlan farkir boesáthat csak ki dagadó száján; mert hiszen melyik fontolva haladó lehet még oly jövevény Izraelban, hogy hazánkban négy politicus pártfelekezetről álmodozék? ki nincs már rég a felöl magával tisztában, hogy a felhordott tekintélyek ellen csupán egy párt harsogtatta legyen korszellemes mámorában per vias et compita dörgő szózatát? végre pedig ki nem tudja a korszellem urainak mely tudományú definitiói után, hogy hazánk e bujkáló pariáinak, minőkül a fontolva haladók festelnek, szókönyvében a halálos „vessen“ szó nem is létezhetik, miután köztudomás szerint Jupiter mennyrázkodtató minden mennyköve rég már az ügy czimzett ellenzék kezzeire van bízta? Rosszúl van értesítvé májbeteget tudósító úr, 's bizony kár volt ez, ön vallomása szerint is utczán szedett hirre vesztegetni czikornyás phrasisait a mellyekből tanultuk, mikép saját tudományán kívül, még itt amott felszedett mendemondák után is kész szabadelmüleg szőrogatni humanus rágalmit. — Ezután következik a dramának legjelentősb jelenete; azt mondja a szegedi tudósító ur, hogy e primitiális mulatságból egyszerre fölkerekednek némely nemes vendégek, 's terrorismust terjesztők az utczán elkurjongatják a rejtekező párt titkait — persze ismét a jelen volt fontolva haladók rovására. — Jó Isten, mennyi epével borítottatik el e szegény párt, hogy a férfias kebelrel győző párt által boakint szöröstől bórjástul amugy con amore fellalathassék! Csak nagy baj az a felzudult máj! Megenged azonban hatalmas tudósító úr, hogy bárha jól tudnók Aesopus ösapánk tanulságos meséiből, miszerint mentegelőzésünk oly kevéssé ment meg bennünket a szörnyű haláltól, mint néma bárányt a farkas sovárgó étvágyától, még is e tényért, melly mindenütt 's mindenha „auf eigene Faust“ történt, történiék 's történi fog, a ránk tkmált szavatosságát távol magunktól elhárítsuk, mint mellyhez sem gondolatlan, sem szóval sem pedig tettel nem járultunk, de öndefiniálta rejtekező jellemünknel fogva nem is járulhatunk — ne szórja Jupiter uram mennyköveit a harmadik generációra is — Mi végre a lélekvasárlásra fizetett meszely borokat részünkről, az ellenzék részéről pedig ennek ellenmértégekben Brennus kardjakint betett férfias kebelnek szivrázó tiradáját illeti, valamint egyfelől örülünk, hogy kegyetek ellenzékő uraim oly olesó pórtékával diadalmaik kivívásában beérték, úgy másrésztől a ránk sujtott ráfogást mind addig epelázos hagyományi rémeihez, vagy azon épületes substitutioihoz soroljuk, mellyekkel e siralmas czikkjét elárasztá, míg a fontolva haladók zahlmeisteri diplomájával elé nem áll; mert lássa jó uram, oly időt élünk, mellyben adatok nélkül bár mily magasra vont szemöldnek sem hiszünk — bizony bizony sok szállát látunk embertársunk szemében! — Befejzésül még egy alázatos kérelem a csongrád megyei békeszerető ellenzék (boesánat e merész antithesisért) szegedi hős Championához tölünk nem ellenzékő, 's így csongrád megyei egyetértőktől, 's ennek meghallgatása esetében immé egy jó akaró tanács. — Amsterdámnak egyik jeles utczájában létezett egykor egy századtól elhírült gazdag szappanfőző, ki megállapodott existimatiója magas érzetében roppant háza homlokára nagy arany betűkkel következőleg adá tudtul mestersége firmáját: „Hier wird die beste Seepe gesotten“ történt, hogy egy ujonez szappanfőző a sors épen azon roppant házzal átellenben kénytelenül hasonló mesterségének szerény czégerkétjét kitűzni, mit ő következő szókban tudatott a nagy közönséggel „Help Gott! hier wird auch Seepe gesotten“ 's a százados hitelű gazdag, nagy arany betűjével 's roppant házával megszennvedé a szerény iparüzőt; — kövesse ön annak nagylelkűségét, 's tőrjön bemünket szegény fontolva haladókat addig, míg hatalmas felekezetének rá szőrandó mennykövei által le nem sujtatik — 's a minden úba esőt fontolatlanul letiprandó vágtatásnak helyt adni kényszerülve, a cselekvések tőréről egészen el nem somrtatik; — melly velünk éreztetendő nagy lelkűségéért im az igért jó tanács: tiz pióeza felizgult májára.

Egy csongrád megyei fontolva haladó.

Az Hír hírlap előfizetési hirdetésménye és a zágrábi német ujság.

A zágrábi német ujság ez évi első számában egy czikket olvasunk, melly az „Hirske narodne novine“ előfizetési hirdetésményül közlött programját rovoztatja, mellyben az ilir szerkesztő az ilirismus elleni vádakat ezáfolni igyekszik. — A többek közt mondja a német lap, hogy a vádak alapos 's nyugodt megezáfolása annál

kívánatosb vala, minthogy az ilir szerkesztőség is tudhatja, mikép számos valódi alkotmányos horvát, kik nemzetiség 's municipalis jogaik, de magyarországi törvényes összeköttetésük mellett is buzognak, mindketőt fenyegetve hiszi az ilirismus által. Figyelmeztet továbbá, hogy az utolsó országgyűlésen jogaik mellett harczolt egyének közül egy sem tartozott az ilirrekhez, 's mégis azt állítja az ilir programm, hogy amaz országgyűlésen „egyedül az ilirrek“ tüntették ki magokat. Figyelmeztet: hogy épen a vádak legsúlyosbika, — hogy az elidegenülést, 's magyarhontól elszakaszkodás eszméjét az ilirrek terv szerint ápolják, — hallgatással mellőztetik. E vád tehát, megezáfolva nem lévén, fenáll, 's a német lapban kimondatik: hogy a szó statuspolgári legteljesebb értelmében jó horvát lehet valaki, a nélkül, hogy az ilirrek nézetinek hódolva Horvátország boldogságát azon kötelek feloldásában keresné, melly századokon át esatolá egymáshoz a két országot kölesönös hasznukra. Folytatólag ezeket mondja a zágrábi lap: az ilir szerkesztőség ugyan azon véleményben van, „hogy csak a felségnek tartozunk tetteink 's ezélatinkról számot adni.“ — de midőn valaki kilép a nyilvánosság pályájára, tettei 's nyilatkozatai a közvélemény bírálata alá esnek, 's csak akkor van joga méltatlan vádoltatásról panaszzkodni, ha nyilatkozatit elferdítik, vagy soha nem mondottakat fogynak rá. De ha egyrészt a régi horvát municipalis jogok fentartásáról beszél valaki, más részről Iliria fiatal felhőldjéről ábrándozik, törvényességét harsogtatta Magyarországi törvényes 's századok által erősített kapcsolatot soha sem említi, 's az olvasóra bizza annak kitalálását, „ki legyen az idegen, kinek a kapuk megnyitvatnak,“ igen természetes a kérdés: Mi a czél? Sajnája az említett lap, hogy illy nyilatkozatok most tételnek, midőn Magyarországon engesztelékeny szellem kezd uralkodni a horvát ügyek iránt, 's kötelességének hiszi ünnepelesen kinyilatkoztatni: hogy a horvátok többsége rosralja az ilir fondorkodásokat, 's hogy ez soha 's semmi esetre sem szándékozik hazája 's nemzete diplomatikus nevét — Horvátion 's Horvátok — mellyhez anyi dicső emlékezet esatlakozik, 's melly által egyedül van föltételezve a magyar korona alatti törvényes állásuk, határozatlan, homályos, alaptalan nevezettel — Iliria, Ilirrek — felecserdni. Azon körülményből, mondja végezetül, hogy a politikaivá fajult literariai ügy vizsgálat alá került, eléggé kiviláglik, mily alaptalan az ilirrek azon vérmes önhittsége, mintha ő felsége az irodalmi 's művészeti fáradozásokért nyújtott kitüntetésekkel a politikai ezélat is helyeslette volna, a kegyelemnek illy tanuságai nem lévén nyelv 's személyhez köve.

Hírlapi kalászkok.

Pesti Hírlap. (212 sz.) Itt a vezércikk! mellyre, mint az igéret földére sok szem, sok szív esengve várt; itt a vezércikk a novemb. 27-kei beszédről, melly miatt Széchenyi gróf a P. H. ban nemzeti ellenes (?) iránynyal vádoltatik! Mi azt hívők, hogy e czikkben a szerk. legalább is háromszor hármisan fogja megújítani hatalmas „igen“jeit, mellyeket az incusatio nyomatekos hangján oly palástolhatlan szenvedélyességgel függesztett b. Wesselényi M. tiltakozása után a 205ik számban. De esatlakozánk! Mindössze is néhány helyet látunk idézve a ns. gróf beszédéből annak bebizonyítására, mit a vádnak oly iszonyatos alakjában olvasánk ellene gördítettü „hogy a magyarok, még pedig igen kevés kivétellel, nyelvök ügyében a jogszerűség határai közt nem maradnak, hanem az idegen nyelvűeken zsarnokoskodni akarnak 's őket elnyomni törekszenek.“ Bármint iparkodjék is ezen állítás következtében a keserű vádat — amugy okoskodás útján — alapos szinben tüntetni föl, ez mindaddig sikeretlen maradand, míg azon helyek, miket mi a vád megezáfolása végett az 1ső számú hírl. kalászkokban szőrnül szőra idéztünk, a kérdéses beszédben olvashatók lesznek, vagy míg oda nem jutunk, hogy a Hírlap elvbarátai 's a nemzeti identificumok lesznek, mit eszközölni a szerk. elégszer megkísértett ugyan, de mindedig — mikép az események naponkinti fejlődése mutatja — sikeretlenül. Hiába takarózik vagy fegyverkezik a szerk. a Világ 100 számabeli azon vallomásra, hogy hatóságaink 's journalistikánk legigazságosabban megfelelelek hivatásuknak, midőn a két végsőségtől t. i. hanyagságtól 's nyelvünknek erőszakos terjesztésétől is örizkedtek; mert ezzel még nincsenek mentve, nincsenek igazolva a „föhevesek“ 's mindazok, kik a vágtatva haladók seregében, fájdalom, oly középszázadbeli vadsággal vitézkednek, 's nemesak nyelv, hanem nézetek, politcai elvek sőt vallás tekintetében is annyira türelmetlenek, hogy önvéreiken, a szivvel, szájjal, de még eselekedettel is magyar polgártársaikon is betyáros szabadelműséggel garázdálkodnak, 's a piszkok 's szidalmak legirtózatoshjaival járnak

keresztül illedék- és társadalmi szabályokon, úgy, hogy fölük mint szellemrészegektől vagy elmetévedtektől minden békeszerető 's józanos embernek ovakodnia kell. Illy embereket érthetett 's értett bizonyára Széchenyi, 's illyeneket ugyancsak könnyű ám fölmutatni a P. H. elybarátai és serege köréből! De ezek nem teszik a nemzetet, 's hiszszük, nem teendhetik, bármint iparkodott 's iparkodik, a sziklacsucsra utmutató vezér őket a nemzetel azonosítani. — Van még egy másik polemicus czikke is e lapnak. Czime „egy kis tájékozás“; de valósággal nem egyé, mint lettdolgok által már is megezáfoltt gyanusítás bujtogatás és kérkedés; úgy hiszszük, nem épen ismeretlen alkatrészek a P. H. socialismusában. Azt mondja t. i. a sziklacsucs felé tájékozó, hogy a Világ férfiai nem tudják, mit csinálnak önmagokkal Széchenyi gr. ellenében, hogy a „őkét jóljól oldalba döfi (Milly válagatott szavak 's a netikai gyengéd kifejezés!) de ők azt stoicus érzéköhenséggel ignorálják, 's jósolja: mikép a Világ 3ik számában még magasztaladják is ez oldaldöfést — mint ha a P. Hirlap bordáit sujtaná! E gyanusításban, e „mintha“ szóban végtelen önfeledés — hogy ne mondjuk, aljasság fekszik, mely kávéénikés rágalomért lehetetlen nem pirulnia a szerk. nek, ki magát annyiszor „férfi“nak nevezni merészle; lehetetlen nem pirulnia, mondjuk, mert gyanusítása semmi előzmény által nem föltételezhető, utólagosan pedig hazudtolva két külön czikk által épen a Világ 3 számában, hol elég határozottan constatirozva van a helyzet, 's elég politcái jellemzőlárdsággal van kimondva „Gróf Széchenyivel örömmel; — ha szükség ellene is.“ — És midőn magát egy vezérszerepre föltoló egyén, a szabadelműségnek és igazságnak lobogóját bitóvólág kitűzni akarja 's mindezek daczára illy nyomorú illy aljas fogásokhoz nyul 's minden eszközt szabadnak vél, hogy bizonyos véleményi felsőbbiségre juthasson: akkor lehetetlen minden józanul gondolkozónak Széchenyivel együtt föl nem kiáltani: „Nem, nem; illy szemfényvesztéseknek meg kell szünniök“ — — — — —!

Jelenkor. (3.) Jelenti, mikép Széchenyi I. gróftul, ki a mult hó utolsó napjaiban a budai hajógyár és kikötő látogatásakor történt átfázása következtében keletkezett gyomor- és májgöres nyavalyából már gyógyulóban van, nem sokára érdekes cikkeket remél adhatni. — Megkezd azután egy cikket a városi belszerkezetről, igen iskolagyermekes stylisticával és rozzant combinatioju tartalommal. Miről, ha szükség lenne, a czikk bevégződtekor részletesebben. — A „Társalkodó“ cikkei valóságos „quodlibet“et képeznek.

Nemzeti Ujság. (3.) Korunk ügyei rovatában tekintélyes külnevezeteli férlak nyilatkozatai nyomán a „népvelemény“ és „közvelemény“ fogalmak miségének nyomozása 's fejtegetése kezdetik meg.

Hírök. (3.) Melléklapjában ajánlhatók a „keseredés labdacok el nem fogult betegek számára“ melyeket némely hírlapíróknak és szerkesztőnek jó volna „in origine“ bevenni, hogy tisztán látna az orvosság működésénél fogva, mikint nem jó, nem czélszerű ugyanazon lapban tücsköt-bogarat összevegyíteni, és csinálni belőle quodlibetet, melyben mindenféle olvasó számára legyen egy csipetnyi inye szerint való, mi mindenki étvágját ingerelheti, de senkit ki nem elégít. — A szerkesztőnek hozzáadott lapdacsai ugyancsak causticusok.

A testvérhon évi lapjainak első számai is megérkeztek, 's mi ezentul figyelmünket azon szempontból is kiterjesztendjük tartalmukra, hogy ez iránt a Világ olvasóinak értesülést nyujthassunk.

Erdélyi Híradó (1, 2.) Beköszöntőleg néhány lelkes szót intéz olvasóihoz 's kiemeli, mikép magyar nemzetiség egysége az, mitől jövendők függ, 's mint mondja — kibékülés a néppel. Az első mi is hiszszük; a másodikat nem helyén 's nem alaposan mondottnak ismerjük; mert kibékülés nagy szó, mely többi közt haragot, ellenségeskedést föltételez; mi pedig a nép haragjának vagy ellenségeskedésének Erdélyben (szintolly kevéssé mint honunkban) sem idejét, sem okát nem tudjuk, 's menten is meg az Isten, hogy idő és ok valóban létezzék! Hogy terhei vannak a népnek Erdélyben — igen jól tudjuk; de tudjuk azt is, mikép minden osztálynak — polgárságnak szintugy mint nemességnek — megvannak saját terhei, 's tudjuk azt is — és erre minden jó hazafit komolyan figyelmeztetünk — mikép a teher, ha ezt a közállományi viszonyok szüksége hozza magával, elveszti súlyát 's nyomasztóságot minden valódi hazapolgár előtt, 's hogy az, ki hazájáért semmi terhet viselni és viselve látni nem akar, sem a társadalom alapeszméivel, sem önmaga és embertársai polgári rendeltetésének ismeretével nem bír. Hirdessétek tehernek a társasélet bármely kötelezettségét 's ezeken lesznek, kik azt tehernek fogják hinni és kiáltani, 's mondjátok, hogy a népet ki kell békíteni, és bekövetkezik a harag ideje és bekövetkezik a

kibékítés szüksége, mert számtalan ember van, kit föl ingerelhetesz, ha ráerőszakolod, hogy haragszik. — A 2ik számban „Türelem és Mérséklet“ föliratú czikk fölvilágosítólag szól az erd. szászokhoz, mikép nemzetiségüket fölténiök ok nincs — és kéroleg a magyarokhoz, hogy türelem 's mérsékletben állhatatosak legyenek. —

Mult és Jelen. (1, 2.) Az erdélyi országgyűlésről szóló tudósításokkal és orsz. iratokkal tömi meg fő- és toldaléklapját. „Gyermekbarát“ czím alatt mellékesen nevelési folyóiratot is indít meg 1843ra. Mi a politcái és paedagogiát oly külön 's egyenkint is annyira fontos és nagyszerű föladatnak ismerjük, hogy bármel-lyiknek is mellékes kezelését elhibázott módnak kell vallanunk; mert mindegyik egész erőfeláldozást kíván. — A második számu Toldalék-ban igen meglepő 's jelentékeny tartalmu czikk van a panvalachismus-ról vagyis az oláh nyelv nemzetiség- és hatalom-terjesztés ügyében Erdély népe közt keletkezett mozgalom-ról, melyet politcái jogábrándossággal párosultnak mond, miszerint az oláh nép azt rebesgeti, hogy (és itt figyelmet kérünk!) hogy az erd. országgyűlés multával egy nagy hatalmasság jövend azon tájékrul, honnan az északi szél fú, 's akkor szolgálatjok helyesen megszűnvné, a job-bágyok olyanok lesznek, mint földe uraik! Lehetlen volna kimutatni e mozgalom eredetét 's határait; de jött az bárhonnan, 's terjedett légyen bármily csekélynyire, a testvérmzet tagjainak nem kevésbé szolgálhat okul megfontolásra 's lépéseik irányzására, mint szolgálhatott a pansaxonismus! Az istenért, csak a mérséklet és türelem elne hagyjanak bennünket — a bérceken túl, és a bérceken innen!

Magyar Gazda. (4.) Szólómivelésünk 's az ebből eredhető jövedelem hanyatló állapotában kívánt cikkek honi gazdáinkra nézve a szólómunkát, de különösen a borkezelést tárgyazók, minő az e számban megkezdett „néhány szó a szólósgazdákhöz, 's toldalékul kilencz tanács“. Tapasztalatul merített 's a dohánytermesztésnél általánosan is sokrészből alkalmazható tanokat foglal magában a hosszupályi muskotálydohány mivelésmódjárul szóló értekezés Fejér Sándortul.

Külföldi krónika Oroszország.

* Nincs jelenen Európában hatalom, mely nagysága- és a nemzetek sorsa intézésébeni nyomatékoságának alapja szilárdításán fardadhatlanabbul és — ha csekély publicistai ismeretünk nem csal — egyszersmind helyesb takticával is munkálkodnék, mint az orosz. Mig diplomatai, már is nyomadékos tekintélyével, távol országokban a szentpétervári cabinet állhatatos terveit fenni és részben valóstini segítik: addig tudósai ritka kitűrésel ügyekeznek hon és külföldön megedzését eszközlenni azon szellemi hatalomnak, mely jelentékesbbé és tartósbbá tege az egyre növekvő anyagi erő. Illy tudományos működéseikben rólunk magyarokrul sem feledkeznek meg. Újabb tanúsága ennek azon figyelem, melylyel ők előbb ugyan Körösi Csoma Sándor, most pedig Reguly Antal hazánkfiának népkutató utazásait kísérik. Helyén lesz itt az illy tudományos utazásokat, 's jelenen Reguly urat érdeklőleg közlenünk egy orosz tudósnak a mult év vége felé költ, 's hazánk egyik nagyteknélyü tudós férfiahöz intézett levelének kivonatát, mely így következik:

„S z e n t - P é t e r v á r, novemb. 3/15d. Körülből 20 éve most, hogy Ön hajlandóságos pártfogásában valék szerencsés részesülhetni, midőn t. i. Önnek szép hazáját bentazám. — — Mióta Önnél valék, kevés éveket, melyek alatt mint szólóművelő a Krym-partokon mulatozám, kivéve folyvást tollat forgaték, többnyire olly tárgyokban, melyek Oroszországot közelbről érdeklék. Most a tudományok akademiájának vagyok tagja, 's a hazai statistika fő foglalkozásom. — — Mi jelenen legközelebb indít arra, hogy Önnél emlékezet megújtsam, az előszeretetem a néptan iránt, melyre nézve mi még távolrul sem vagyunk tisztában — valamint általában az Aethnographia (néptan) még mindig önállóság és tudományos kiművelés után sovárog. — —

„Jövő évben akademiánk részéről tudományos utazás fog intéztetni Sziberiába, — 's pedig kettős, t. i. természet- 's néptani czéllból. A természetvizsgáló utazást M i d e n d o r f f professor fogja vezérteni, a másik osztályt pedig S j ö g r e n akademiái tag, kinek munkálatai e téren már eléggé ismeretesek. Fő figyelmét az osztlyák-népek körüli vizsgálódásokra fogja fordítani. Segéde, C a s t r é n d r, finnlandi születés, ki Laplandot már beutazta, különösen a S z a m o j e d néptörzssökkel fog foglalkozni. Szép volna, ha ekkor Ön hazafia is (Reguly) ez útra szánna magát, hogy így több finn-népeket ismerhetne meg, mi által mind a há-

rom úton segítve lenne. R e g u l y urat különösen a w o g u l o k érdeklék, kikben ő a magyarok legközelebbi törzsfáját reméli feltalálhatni, vagy legalább egy közép láncszemet a Magyarok és Finnek közt. Sükerüljön, vagy ne szándéka, buzgalma és kitűrése bizonyára köszönetet érdemel. Jelenen tehát fő irányom az, hogy Ön figyelmét R e g u l y ra fordítsam, 's kérem Önt, hogy czéjja elérésében, a lehetőségig gyámolítsa. — —

Eldig a levél kivonata. Tárzánk bővebben szóland Reguly úrról; mi itt csak ohajtásunkat fejezzük ki aziránt: vajha azon testület, melyre nyelvünk művelése és szellemi kifejlésünk irányzata bízva van, minélelőbb olly állapotba juthatna, hogy ha már külföldi hason intézetek módjára olly költséges kutatásokat nem tétethet is, legalább a tudományok mezejéni munkálkodásra magokat olly ritka önfeláldozással elszánó hazánkfiái ügyekezetenek könnyítéséhez és sükerítéséhez járulhatna nyomtatékosban. Mindig és örökké polgári rendszerünk fessegetése körül vajudunk. 's mintha más teendők nem is volna, elhanyagoljuk mindazt, mi által jövő szellemi nagyságunk épületéhez porszemeket készíthetnénk és hordhatnánk együvé. A kor szelleme elkapott bennünket; szabadság, egyenlőség jelszavunk, mely keble kibőlhje után egynemelly sovárogyva ohajtozik: nem gondolva meg, mikép így különválasztva a kedves ábrándot, csu-esán kezdi a gúla építését, mely, mielőtt a munka felnyire juthatna, már összeroskad!

Spanyolország.

☞ Megszünt kis időre a harczi robaj; — meddig ki tudja? Azalatt is kissé szerte nézhetünk Hesperia gyönyörű ege alatt, milly jelenségeit adja a béke élete. 'S ime, itt is, mint mindenütt, legelőször is a világ mozgalom békés fejlődésének ama hatalmas tényezőivel — részvényekkel találkozunk. A Guadarrama nagy esatorna létesítésére társaság alakult, mely 3750 részvényt bocsát szét e végre; egy egy 4000 realnyi, 's a befeztés vég ideje két év. Irják, hogy már is 520 részvény alá van írva, 's a különböző színű nevek eléggé tanusítják, mikép e vállalat hazafiúnak tekintetik. Közönséges kereskedő társaság is van keletkezésben, mihelyt 1000 részvény (1000 realnyi) alá lesz írva, alakulni fog. — 'S mi, kik évek óta tervezgetünk, esatornákról beszélünk, mérünk és irunk, mit tettünk e tárgyban? mi, kiket a béke áldásai annyi év óta boldogítanak — ha még is boldogítának. Mig másokat tényerő buzdit, mig másutt a csaták 's zendületek zivatari közt is nagyszerű munkák virulnak fel: addig mi álokoskodásokra vesztegetjük erőnket, 's mi legesudalatosb, 's majd hihetlennel látszó, a béke áldásos öleiben ápolgatva épen azon vesztünk össze, épen a felett harezolunk, 's egymást esontvelőg mardosuk: mikép tegyük boldogá hazánkat. A keletkező társulatok többnyire pillanati lelkesedés szüleményi, 's legközelebb más keletkezők érdekei által bénítatnak meg üdvös működésükben, mert minden utóbb született, saját ügyét helyzi a honi boldogság élére. Nincs biztos szilárd jellem-állapotodtság köztünk, mely benső meggyőződésében talpalatnyit sem tágitna kitűzött czéjljától, hanem érez-fal gyanánt megállana a torlakodó indítványok árjai közt. 'S ez vérünknek egyik legnagyobb szerencsétlensége. — De szóljunk Spanyolországról. A kormányzó lealzá ismét a lázadás tomboló szörnyetégét, nem ugyan neve varázásával, mint azt talán maga várni szerette, hanem az erőhatalom büntető karjával. 'S ime újlag mutatkoznak kétségtelen jelenségei, hogy a zaklatott országnak békére van szüksége, hogy kész azt ölelni, 's hogy szivesen üdvözli annak eszközlőjét öröm 's diadal-kiáltással, bármí módokkal ért légyen is ezelt. Valencia egész tartomány a fényes 's ünnepies fogadtatást készíte elő az arra utazandó kormányzóknak, mindenütt diadal-iveket emeltek tiszteletére, 's 30,000 nemzeti ör önkint fölkelt elfogadására; igazolván ezáltal egy nevezetes francia író ime szavait: „le plus grand des hypocrites, c' est le public.“ — Van-Halen visszavonul a magánélet nyugalmába; búcsut mondvá a katonáknak köszöni hűségüket, 's kitar-tásra inti őket a nemzeti ügy védelmében azon számos el-lenek ellen, kik az országot veszélybe dönteni iparkodnak.

Franciaország.

☞ December 22kén Algir városát rendkívüli diadalzaj lepte meg, 's a lakosságot a 42 álgylövés kíváncsi csoportokra seregelve csalá ki a terrassokra. A kikötőben 's partvizzen horgonyzó minden hajó feltűzé lobogóit, 's közönségesen azt hitték, hogy legalább is Abdel-Kader fogatott el. De ez által még nem történt ezen elhatározó eset; noha az is, a mi hírül adatott, eléggé fontos. Azonban ki venné ezt rosz néven a francia kérékdesi jellemnek, — mely mindent sebb, nagyobbabru nevekkel szeret kiczifrázni, mint minők a tárgyhöz valóban illenek; ha a diadal első mámorában fenllengős önbizottsággal kürtölök 's kürtöltetik győzelmiket, 's a nyert e-

Szerbia.

Német lapok nyomán a török határról következőket közlünk: Szerbiának jelen helyzete igen szomorító. — Ez előtt Szerbia a török tartományok felé volt elzárva örvonallal, egészségi tekintetnél fogva; most az ausztriai birodalomtól záratik el szigorú örvonallal. Ez folytonos katonai erőt kíván, több ezer emberből álló, 's jó fizetés mellett is csak kényszerűlve végzik e szolgálatot. Több összeesküvés fődötetett fel Wuesics és pártja ellen; 's midőn a fejedelem a kívánt halálos ítélet aláírni vonakodék, Wuesics dühösségre gyúlt. Több kerületben békétlenségek mutatkoznak, melyek jelszava: Milos visszatérése, kitől jelen körülményekben egyedül reménylenek üdvöt Szerbiára. Konstantinápolyból parancs érkezett, a politikai vétkek miatt börtönökben szenvedő szerbek szabadon bocsátására, de mindeddig süker nélkül. — Ausztriaiaknak, hacsak valóságos dolguk nincs Belgrádban, oda menni megtiltatott. A törökök féltelensége nőten nő; mondják, hogy Usiczában a keresztény templomot elrombolák, 's hogy e miatt az ottani kerületben nagy forrongás uralkodik. Most magok a kormány emberei is elismerik, hogy a török udvar ama hat kerület elszakasztását, a nép lefegyverzését, a tízed kérdését 'sat. szóba hozta, — de e pontokra nézve Wuesics szándékozik védelmezni a szerbeket; ki e körülményt némi népszerűség-megszerzésre akarja használni. Im a népszerű nagy hős mire szorúl! — A tartomány belső állapota napról napra mostohább lesz. Számos kerületben a forradalom miatt bevetetlenek maradtak a földek, mi aligha szükséget 's drágaságot nem szüld. — Szép gyümölcssei egy népszerű forradalomnak!

Északamerikai egyesült státusok.

* Tyler elnök üzenetének némely pontjait részletesben kiemelendőknek tartjuk, hogy a viszonyok jelen állapotját, 's a jövőre kombinációkat jobban megismerhessük. Mindjárt az oklevél elején megemlíti Tyler, mikép fő baj az egyesült státusokban az, hogy a belfogyasztáson túl tetemes fölösleget nyújt a természet. Erre a Times azt jegyzi meg, hogy ez Angliában is így van, csak hogy itt a mesterséges természetnyekről értendő ez állítás. — Az elnök nem kételkedik, hogy az Anglia 's Északamerika közt kötött szerződést a congressus minden pontjában helyeslende, 's reményli, hogy az alapjául szolgáló két ország közt fenállandó barátságos viszonyoknak igen hosszú időre. — A kutatási jogra nézve megemlíti, mikép Aberdeen lord azt csupán a hajó látogatása 's átvizsgálására akarta szorítani feltartóztatás nélkül; de ő át nem láthatja, mikép történhessék e vizsgálás idővesztés nélkül, mely már magában is eléggé káros a kereskedés folyamára nézve. A mindkét hatalom részéről örökint állítandó, legalább 80 álgú-erejű hajócsapat eléggé mutatja, mikép mindegyik rész, illető kormánya utasításai nyomán, a törvényeket 's tartozásokat erőben tartani képes lesz. Ez eléggé hathatós szer a rabszolgakereskedés kiirtására, mi mellett a becsületes kereskedő óltalmaztatik, 's a józan politika követeléseinek is elégtételt. A még hátralevő pont ki egyenlítése a kétségesjogu telekbirtok iránt azért mellőztetett, nehogy messzebbre ágazó kellemetlen vitaközökkel más üdvös pontok eredményét gátolja. A jelen kedvező állapotot használni kell arra: hogy a két ország közt minden jövőendő viszályok eleje vétsékek. Amerika minden európai politikai érdekekbe elegyedéstől tartózkodik, 's viszont reményli, hogy Europa, a méltányosság elvénél fogva, távol maradand minden hasonló belekeveredéstől, mely az amerikai szárazföld érdekeit 's ügyeit illethetné. A mexicói ügyekre nézve mondja, mikép mindkét szomszéd-státus érdekében fekszik, minden igazságos elégtelenség okait elhárítani; miszerint remélhető, hogy egyik sem mulasztandja el e cél elérését, mennyire az becsületes módokkal elérhető. — Azon háborúra nézve, mely a Florida-félszigetet lakó indus törzsekkel viseltetett, mondja: hogy az szerencsésen be van végezve, mi által a hadsereg kellemetlen szolgálatától, a kincstár terhes kiadástól fölmentetett. Erre nézve reményli, hogy a polgárisodás és művelődés erejénél fogva ama népek egy ujan alakulandó nemzetté emelkedendek. Ennek már is kedvező előjeleit tapasztalhatni, miután a térítés és oktatás jó foganattal halad előre. — A státusjövendelmekre nézve jelenti: hogy a lefolyt év három negyedében a bevétel összege 16,616,593 dollár, miből 14 milliónál több esik vámokra. 's körülbelül 1 millió a státustelkek eladásából jövedelemre. A még bejövendő összegek 's kiadások összehasonlítása után, előleges fölvetés szerint, mintegy 225,000 dollarnyi fölösleg maradand a státuspénztárban. — A vámokra nézve elismeri, mikép nincs tárgy, melyre nézve szükségesebb volna böles megválasztás és mérséklés, mint a beviteli vámok felrovása; 's azt mondja, hogy ő helyzetének magasztos köteleseit úgy véli legjobban

beteljesíteni, ha mérsékelt vámokat ajánl, mint olyakat, melyek a társaság érdekének leghasznosabbak 's legtartósabbak. — A katonai szolgálat költségei tetemesen kevesbültek a behozott gazdálkodási rendszer következtében. A tengeri határszélen az erősítéseket erősen folytatják. A nyugati vizek némely kikötőkök kikötőinek javítása a congressus figyelmébe ajánlatik, minthogy azok az egész ország biztonságára nézve föltötte fontosak. A hajóhadra az ez évinél 1 millió dollárral több költség kéretik a tengerészminiszter részéről. Az egész üzenet legnagyobb része a finansziúgy körül forog. Maga az elnök is elismeri, hogy e tárgy nem a legkedvezőbb állapotban van; ő a kormány valódi lelkével tekinti hitelt: ez azon életelv, mely nélkül minden mozgás és eszelekvőség elakad. Az északamerikai hitel tetemesen szenvedett, mióta néha nem birt eleget tenni tartozásainak. Lealázónak ismeri az amerikai kormányra nézve azt, hogy nem bír Európában kölcsönre szert tenni, holott európai kormányok azt olly bőven kapnak. Hiszi, hogy egészséges és rendes pénzforgás ismét helyreállítandja a hitelt. Nevezetes, hogy szóval sem említi a repudiatio rendszerét, holott még is ebben keresendő a fő ok, hogy Északamerikai hitelekönkre jutott. Az angol sajtó nagyobb részt barátságtalan hangon commentálja az üzenetet; csupán a vámszabási módosítást találja föltétlen dícséretre méltónak, mely méltánylástól ki nem látja az iparos és kereskedő John-Bullt Jonathan testvérével coquetirozni? — A Sun, többek közt tréfásan emeli ki az elnöki üzenet vallásosságát és becsületeségét! „Az északamerikaiak, mond e lap, ha elnöki ez évi üzenetjüket tekintjük, igen vallásos nép. Az üzenetnek ez idén föltünő jelleme ez. Ünnepeles bevezetése után néhány komoly intést vártunk a nép büneire, 's jelesen a rabszolgáság és repudiatio nézve.“ Azonban illy szemrehányásoknak abban legkisebb nyoma sincs; de annál több jutott abból Európának, mivel megcsalata után elég okos lett pénzt nem adni kölcsön az amerikai papirpénzgyártó szabad polgároknak, kik annyira mentek a szabadságban, hogy adósságot csinálni, 's kifizetését minden további ceremónia nélkül megtagadni — szabadnak tartják! Ezeknek kellene ám amollyan pesti-hirlapi dörgő vezéreznek, mely nálunk soksaor légyből alkot magának elefántot, csak-hogy legyen miért dörgögni. — „Még Franciaország sem tön illy csalást kül nemzetekre nézve — folytatja a Sun — mert finansziája teljes tönkrejutásakor sem feledé el az igazságot és becsületeset, 's módjához képest megfizette a kölcsönt.“ — Ott, uraim, nagyban üzetik a hitelezők kijátszása, és mi panaszkodunk, hogy egyes uszorások ollykor nem kapják meg pénzüket, melyet sohasem kölcsönöztek? Árva lelkünkre mondjuk, még rosszabb állapot is van a miénknél — 's pedig a szabadság magasztalt honában!

Vegyes közlések.

— Spanyol lapok folyvást nagy ingerültséggel szólnak a francziákról; 's bosszúságokban előhordanak mindent az emlékezet tárházából, mit az 1808ki események óta a francziák gyűlöletest tőnek Spanyolország ellen. — A Constitucional határozottan állítja, hogy a franczia consul is „izgatólag és szabadsággylökölőlag“ elegyedett a barcelonai zendületbe; hogy francziák tüzetek a katonaságra. Neki sem franczia sem angol nem kell. 's nem akarja Spanyolországot holt tetemnek tekinteni, mely körül két hyéna vonit.

— Galwayban, Irlandban, karácson napján a kath. kápolnában mintegy 5—6000 ember volt jelen. A karzat karfája egy része letörvén olly ijedség terjedt el, hogy a kitóduló emberek közül 35 személy nyomott agyon, 's a sérülések következtében még mintegy 15 meghalt. Az összeomlás veszedelme csupa képlet volt! Itt akaratlanul is eszünkbe jut a pozsonyi karzatropogás 1839ből; csakhogy itt — égnek hála! — vér nem, 's legfőlebb is csak tinta folyt a nagy rémulésben.

— Berryer ur, a legitimista párt híres szónoka Franciaországban, halálozás által többféle érzékeny veszteséget szenvedvén a Dominicanus szerzetbe akar lépni. Ez pártjára nagy csapás lesz.

— Dunin, poseni érsek dec. 26án meghalt. A megboldogult jólelkű ember volt, 's elég szilárdsággal bírt, hogy meggyőződéséért mindent kész volt szenvedni.

— Minap érkezett Triestebe az első hajó egyenes uton Keletindióból, dús rakományval. Ezentul tehát két hónap alatt történhetik a szállítás Indiából. — Ismét egy sugár boldog kilátásra. Fiume figyelmezz!

— Ghika fejedelem ne u Olaszországba, hanem Dresdenba megy, hol egy ideig tartózkodni szándéka.

— A Constitucional csupa komédiának tartja Oroszországnak a szerb ügyekre nézve tett tiltakozását; holott soha sem volt barátja az Obrenovics családnak, 's az örökös fejedelmi méltóság megadása

redményt magok előtt is költői öncsalással, legalább kétszerre nagyobb szeretik bélyegezni? Az izgékony fiatal-ság boldog hetvenkedésének kiforrása ez, nemzet vezérletében pedig azon titkos erejű taktika, mely elég ügyességgel bír, a néppel, — habár gyermekjátékkal, vagy szórakozási eszközül használna is némi vállalatot, a figyelmek máshová fordítása végett, — elhithetni hogy minden parányi süker a nemzeti dícsőségnek óriási súlyt ad, — 's ez által arra bírni a népet, hogy ön lelkesült-ségével, kábítsa el vérmes remények követelésitől keringő agyát. E fiatalsági izgékony-ság régóta sajátja a franczia nemzetnek; 's e káprázató taktikával vele leg-többre mehetni. Eddigélé magánosan állt e nemzet Európában e jellemére nézve, minél fogva minden nagy tettei 's minden nagy szerencsétlenségei is úgy szólván csak nagyszerű hevenyészett eredményei; de ha nem csak az idő feltűnedező kórjelei, aligha nem akadandtárs-sa Európában, — e tulajdonra 's e taktikára nézve. Mert másutt is fiatal izgékony-ság kezdű sőt nagyon is kezdű már terjeszteni hatalma határait, mely kapva kap a eszillogó, szebb 's az illető tárgynál nagyobb-szerű nevezetek ragyogványán; 's melylyet épen nem nehéz, sőt időnkint kellettinel is könnyebb mámorító pezsgőjével a dícsőségnek, 's káprázató rajzaival a nagyságnak állekesülésre szédíteni. De hagyjuk a kitérőngést, 's térjünk vissza Algírba, gyarmatába azon nemzetnek, mely eddigélé egyetlen volt a maga nemében, t. i. hogy kis dologból is nagy zajt tud ütni, 's a nagy zajt gyakran nagy dolgok kivitelére is ügyesen tudja használni. Algírban tehát új győzelmet hirdete a 42 álgylövés; — Lamoricie tábornok és Gentil ezredes a nagy Flita törzsököt hódolni kényszeríték, — 's főnökeik a főtanyán vannak. Changarnier tábornok és Korte ezredes pedig a Beni-Urah törzsököt vették üldözö-be, 's velök két véres ütközetet küzdöttek. A támadó kalylokot is szétverték, mire a beni-urrah-ok főnöke kegyelmet kért jött a francziákhoz. Bugeand tábornagy embereket 's nagylelkűnek mutatkozott irántok, mi jó benyomást teend a népekre 's jól gyümölcsözendik. — Im ezt hirdeté 42 álgylövésével. Vajjon hányat lőnének, ha Abd-el-Kader csakugyan kezökre kerülné? — De ki tagadhatja, hogy illy módon könnyítetik az út még nagyobb eredmények kivására? Illy nép annál nagyobb merényekre lelkesül, memél több 's nagyobb-szerűnek hitetik el vele, a mit már kivivott. Vedd el a francziától a büszkeségét, sőt mondhatnók, ön erejének kissé túlbecsülését, 's ő megszünik — franczia lenni. Kétségkivül igen jó dolog, ha ki használni tudja a népjellemet céláira. 'S illy nemzettel, melynek népjelleme olly határozottan kifejtett, olly szilárd, olly compact, minden esetre könnyű előtalálni az utat a célra. De nem úgy például olly nemzetnél, hol a népjellem úgy szólván csak most kezd képződni; ott a népboldogítók túllekesítései vajmi könnyen vezethetnek bukfenzre: mert meg nem állapodott, nem compact népjellem olly quantitas incognita, melynek eredménye a valószínű számítások határain gyakran kívül esik.

Uj élénkséget hozott a franczia sajtóba a felállítandó titkos tanács ügye. A Courrier français szerint 300,000 frankot kívánand a kormány annak létesítésére. A testület tagjainak száma eleve húszra határozatott. Jelenen 42 olly egyén van, kik részint tetteleg miniszterek, részint azok voltak. Közülök 13 hivatal nélkül van. A nevezett lap azt hiszi, hogy 12 tag elégséges volna, 's hírül adja, mikép a baloldal elvetendi ama követelést, 's indítványozandja, hogy minden lelépő miniszter statusminiszterre neveztessek, 15,000 franknyi jövedelemmel. A Constitutionnel legelsőbb ki-nevezendő tagokul Molé, Thiers, Dupin, Pasquier, Barthe, Portalis, és Sebastiani urakat említi. A Commerce szerint a kamarás urak méltósága is fel fog ujo-lag állitani. — A másik tárgy, mely új esatára tért nyit, a cukor-kérdés. Hiszik, hogy az egyike lesz az elsőnek, melyeket az összelépendő kamra tárgyaland. A J. des Débats törvényjavaslatot emlit arra czélözöt, hogy a belhoni cukor-készítés, kárpótlás mellett, elnyomassék, kedvezésül a gyarmati cukortermesztőknek. Képzeltetni, milly harez keletkezendik ebből. Az emlitett lap már eleve barbár 's vandalszerű önmegrontásnak nevezi e szándékolt rendszabályt, melyet ha a kormány csakugyan kivihatta, a nemzeti gazdagság alapját — a mezei gazdaságot fogná tönkre juttatni. Ő inkább azt tanácsolja: legyen a nád 's répacukor adója ugyanaz, 's majd kifejlenedik, hogy ügyes kezelés mellett a szilárdabb alapon nyugvó honi gyárok is kiállhatandják a csődöt, minthogy különben sem bírnak a gyarmatok annyi cukrot készíteni, mennyi az egész ország napról napra növekedő szükségét fűdözné, 's így csak külső országoknak nyitnatnék út cukorbevételre, mi azon árút szinte drágítaná.

